

TARTU ÜLIKOOI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht loovtegevuse õpetaja õppekava

Loov-praktiline lõputöö

FOTOGRAAFIA KOOLITUSPROGRAMM SOTSIAALMEEDIA KONTEKSTIS
SUUNITLUSEGA NOORSOOTÖÖTAJATELE

Iti-Jantra Metsamaa

Juhendaja: Allan Kährik, MA, pedagoogika assistent

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KOOLITUSVAJADUSE PÕHJENDUS SEoses DIGIFOTODE KASUTAMISEGA SOTSIAALMEEDIAS	5
1.1 Keskkonnamõjud	5
1.2 Turundus	7
1.3 Inimese identiteet	8
2. KOOLITUSE TEOREETILINE ALUS	10
2.1 Sihtrühma kirjeldus ja koolituse õpiväljundid	10
2.2 Kompleksne õppimine	11
2.3 Andragoogilised põhimõtted	12
2.4 Põhiprintsiibid fotograafias	14
2.4.1 Valgus	14
2.4.2 Teravussügavus	19
2.4.3 Kompositsioon	21
3. LÄBIVIIDUD PILOOTKOOLITUS JA SELLE ANALÜÜS	28
3.1 Sissejuhatus	28
3.2 Arutelu	29
3.3 Teooria (ISO, säriaeg ja ava)	30
3.4 Praktiline harjutus	32
3.5 Teooria (valgus)	33
3.6 Praktiline harjutus	33
3.7 Teooria (kompositsioon)	34

3.8 Praktiline arutelu	35
3.9 Koolituse kokkuvõte	36
3.10 Eneserefleksioon koostatud ja läbiviidud pilootkoolituse põhjal ja parandusettepanekud täispikaks programmiks	36
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
KASUTATUD ALLIKAD	43
LISAD	49
Lisa 1. Helesti ja hajuti tööpõhimõtted	49
Lisa 2. Pilootkoolituse kava	55
Lisa 3. Täispika koolitusprogrammi üldine kava	58
Lisa 4. Täispikk koolitusprogramm	62

SISSEJUHATUS

25. jaanuaril 2019. aastal toimus Telia algatusel digitaalne koristuspäev, mille käigus kutsuti inimesi üles puhastama oma nutiseadmeid kasutatud failidest ja andmetest eesmärgiga muuta oma seadmete töövõimet paremaks (Neudorf 2019). Lisaks digitaalse prahi kahjulikkusest seadmetele on aina rohkem hakatud rääkima ka virtuaalsest keskkonna reostamisest ja proovitud inimesi sellel alal teadlikumaks teha. Talgupäevad looduskeskkonnas on saanud üsnagi menukaks, aga aina enam kerkib esile ka vajadus tõsta teadlikkust virtuaalse prügi kahjulikkusest.

Facebookis on pilt kõige populaarsem sisuloomise meetod (Shivley ja Thomason 2014, lk 8), mis võib tähendada, et suure tõenäosusega moodustavad just pildid, suure osa meie virtuaalsest prügist. Olen kogenud, et paljud facebooki üles pandavatest piltidest on sisutühjad ja halva kvaliteediga, mis teeb murelikuks, sest esiteks raiskavad sellised postitused teiste inimeste aega ja teiseks raiskavad need meie kõigi ühiseid loodusressursse. Olles ise läbinud fotograafiakoolitusi ja selle alaga tegelenud, siis usun, et inimeste teadlikuks tegemine suurendaks paremini läbimõeldud postituste hulka ja vähendaks virtuaalse prügi teket. Kuna noorem põlvkond on see, kelle kasvatus hakkab mõjutama maailma käekäiku, siis arvan, et teadlikkuse suurendamine nende seas oleks eriti vajalik, et virtuaalse prügi tekkimine võiks võimalikult kiiresti hakata vähenema. Kuigi sellisel juhul võiks luua koolitusprogrammi noortele, siis leidsin, et koolitades noorsootöötajaid jõuavad need teadmised loodetavasti palju rohkemate noorteni, kui tehes koolituse spetsiifiliselt noortele. Lisaks ootan läbi koolituse ka põnevaid ja loovaid ideid noorsootöötajatelt endilt, mis aitaksid noori teavitada virtuaalse prügi probleemist ja paneks noori rohkem mõtlema oma postitamisharjumustele sotsiaalmeedias.

Seega oli minu töö eesmärgiks välja töötada koolitusprogramm, mis oleks suunatud noorsootöötajatele, kes peale koolituse läbimist võiksid mõista sotsiaalmeediasse postitamise ohukohti, saaksid vajalikud baasteadmised ja oskused fotograafias ja näeksid

vajadust viia need teadmised edasi ka noorteni. Käesolev töö jaguneb kolmeks osaks. Esimeses osas on toodud välja koolituse vajalikkus, teises osas on pandud alus koolituse läbiviimise põhimõtetele ja teoreetilisele osale ning kolmandas osas on analüüsitud läbiviidud pilootkoolitust, mille põhjal on töö raames välja töötatud pikem koolitusprogramm.

1. KOOLITUSVAJADUSE PÕHJENDUS SEoses DIGIFOTODE KASUTAMISEGA SOTSIAALMEEDIAS

Käesolevas peatükis teen kokkuvõtte sellest, kuidas on digifotode laadimine sotsiaalmeediasse seotud keskkonnaga, turundusega ja inimese identiteediga ning millisel viisil võiks koolitus olla abiks, et sotsiaalmeediasse laetava sisu tagajärgi leevendada või soovitud tulemusi parandada.

1.1 Keskkonnamõjud

Selleks, et mõista, kuidas võiks noorsootöötajate fotograafiakoolitus olla keskkonnahoiu vaatenurgast vajalik, on vaja vaadata, millisel viisil on internet avaldanud mõju inimkonnale ja planeedile. Internet on saanud üheks lahutamatuks osaks inimeste igapäevaelust. 30. juunil 2019. aastal märtsikuus tehtud statistika kohaselt oli meie maakera populatsioonis 56,8% inimestest interneti kasutajad (ehk 4,383,810,342 inimest), mis omakorda tähendas 1114% kasvu võrreldes aastaga 2000 (Internet World Stats 2019). See tähendab et, internetti kasutab üle poole maakera populatsioonist ja iga kasutaja tegutsemine virtuaalkeskkonnas jätab sinna oma jälje.

Iga päev siseneb esimest korda online-keskkonda umbes üks miljon inimest. Keskmise sotsiaalmeedia kasutaja veedab sotsiaalsetel platvormidel päevas keskmiselt 2 tundi ja 16 minutit ning kõige populaarsemad platvormid on Facebook, Youtube ja Instagram. (Kemp 2013) Igas sekundis lisandub Facebooki 41 000 postitust, mille maht keskmiselt on 350 GB (Woollaston 2013). Facebookis on kõige edukam sisuloomise meetod pilt, mis võtab enda alla 77% kõigist postitustest (Shivley ja Thomason 2014, lk 8). Väidetavalt laetakse igapäevaselt Facebooki üles 300 miljonit pilti ning instagrammi lisandus aastal 2017 umbes 46 740 pilti igas minutis (Tam 2012). Kogu see info ei hõlju nähtamatu pilvekesena meie peade kohal (olen isiklikult kohanud paljusid, kes nii arvavad), vaid kõik internetti laetu salvestatakse serveritesse, mille toimimas hoidmiseks kulub hulgaliselt energiat.

Virtuaalkeskkonna ökoloogiline jalajälg kasvab praeguste andmete kohaselt ainult tõusvas joones. Suhtlusvõrgustike, personaalste arvutite ja andmekeskuste kombineeritud elektritarbimine kasvab kiirusel 7% aastas (kahekordistudes iga 10 aasta tagant) (Heddeghem, Lambert, Lannoo, Colle, Pickavet ja Demeester 2014, lk 12). Kommunikatsiooni tehnoloogiate elektrikasutust on uuritud, jagades need tehnoloogiad nelja kategooriasse: tarbija seadmed sh. isiklikud arvutid, mobiiltelefonid, telerid ja kodused meelelahtussüsteemid; interneti infrastruktuur; andmekeskused ja nende objektide tootmine. (Andrae ja Edler 2015, lk 118) Nende kategooriate põhjal tehtud arvutused näitavad, et kõige hullema stsenaariumi järgi võivad kommunikatsioonitehnoloogiad aastaks 2030 kasutada ära 51% globaalsest elektritoodangust ning sellises mahus elektritarbimise tagajärjeks võib olla 23%-line osa maailma kasvuhoonegaaside eritumises. (Andrae ja Edler 2015, lk 144) Uuringud, mis keskenduvad kommunikatsioonitehnoloogiate energiatarbimisele (Morleya, Widdicksb ja Hazas 2018; Jalali, Gray, Vishwanath, Ayre, Alpcan, Hinton, Tucker 2014; Andrae ja Edler 2015; Heddeghem et al. 2014), asetavad suurema rõhu sellele, et oluline on leida viise, kuidas leiutada aina energiasäästlikumaid süsteeme, mis aitaksid kommunikatsioonitehnoloogiate käigushoidmiseks vajalikku energiakulu vähendada. Seega peaksid ka individuaalsed tarbijad mõtlema kriitilisemalt sellele, mida nad internetis teevad, mis osa nende tehtust väärrib säilitamist ja teistega jagamist ning kas see on väärt kogu seda energiat, mis selleks kulub. Kuna interneti keskkondade ülalpidamiseks vajalik energiakulu kasvab meeletu kiirusega, siis selle energiakulu vähendamise õnnestumiseks ei saa loota ainult teadlaste võimele luua energiasäästlikumaid süsteeme, vaid sellele lisaks oleks vajalik asetada rõhku ka inimeste teadlikuks tegemisele sellest, kuidas nende tegutsemine virtuaalses keskkonnas mõjutab nii inimesi kui ka loodust.

Kuna pildid moodustavad suure osa interneti laetavast sisust, siis tuleks kasuks see, kui inimesed mõtleksid paremini läbi selle, millest ja kuidas nad pilte teevad ja millised neist võiksid väärida oma kohta internetis. Fotograafiakoolitus on just see, mis minu hinnangul aitaks inimestel muutuda kriitilisemaks selle suhtes, mida ja kuidas nad pildistavad ning millist osa oma loomingust ja kuidas nad võiksid sotsiaalmeedias jagada. Kui võtta sihtrühmaks noorsootöötajad, siis toimuks suurem kokkupuude ka tulevase generatsiooniga ja suureneks tõenäosus, et sotsiaalmeediasse tekkiva visuaalse ja digitaalse müra kogus väheneks.

1.2 Turundus

Wedeli ja Pietersi sõnul (2008, lk 1-2) tähendab visuaalne turundus strateegilist visuaalsete märkide ja sümbolite kaubanduslikku ja mittekaubanduslikku kasutamist eesmärgiga anda edasi soovitud või kasulikke sõnumeid ja kogemusi tarbijatele. Uuringud näitavad, et kui informatsiooni esitatakse ainult verbaalselt, siis inimesed mäletavad 72 tundi hiljem sellest ainult 10%, aga kui lisada juurde pilt, siis jääb inimestele infost meelde 65%. (Medina 2014, lk 192) Katsed on näidanud, et esitlused, mis toetuvad visuaalsele materjalile on 43% veenvamad. (Vogel, Dickson ja Lehman 1986, lk 3) Ning piltide kasutamise kasuks räägib ka fakt, et inimese aju suudab tuvastada pilte, mida silm on näinud ainult 13 millisekundit (Trafon 2014).

Sotsiaalmeedia efektiivsust tõstetakse esile turunduses (Bayne ja Cianfrone 2013) ning rõhutatakse visuaalse kommunikatsiooni olulisust (Serafinelli 2018). Väidetakse, et regulaarsed postitused sotsiaalmeedias aitavad kaasa brändi edukusele, vähemalt nii toimetavad 65% firmadest, kes postitavad nädalas viis korda või rohkemgi. (Shively ja Thomason 2014, lk 7) On toodud välja, et fotograafia kasutamine on ka Eesti organisatsioonidele oluliseks tööriistaks, kuna fotograafia tugev külg on sõnumi suunamine, tugevdamine ja autentsemaks muutmine ning organisatsioonid kasutavad fotograafiat väga laias spektris alates füüsilistest kanalitest kuni virtuaalseteni välja (Hion 2018, lk 80). Kui loogiliselt mõelda, siis peaksid visuaalses turunduses paremini toimima võimalikult kvaliteetsed ja professionaalsed pildid, aga on leitud, et tavapärasemas stiilis tehtud pildid võivad mõjuda autentsemalt ja tavainimesele omasemalt. Populaarse reklaamina kasutatakse teenuseid või tooteid kasutavat tarbijat igapäevases keskkonnas, kus ei tule esile tehnikult loodud võtted. (Schroeder 2014, lk 2) Siiski olen seisukohal, et reeglite rikkumiseks peaks neid esmalt teadma ja seejärel võib hakata kasvatama oma võimekust taotlema oma piltidega just seda, mida kindlas olukorras vaja.

Sarnaselt brändidele on ka noorsootöötajate üheks suureks töövaldkonnaks turundus, sest organisatsioone, tegevusi ja sündmusi on selles töös tihti vaja reklaamida. Seega tuleb ka noorsootöötajatele kasuks see, kui nad oskavad läbi sotsiaalmeedia oma pakutavaid tegevusi võimalikult atraktiivselt noortele reklaamida ja organisatsioonidele efektiivset turundust teha. Seega aitaks koolitus otseselt noorsootöötajatel õppida, kuidas toota kvaliteetset sisu ja jõuda paremini oma sihtgrupini.

1.3 Inimese identiteet

Personaalsel fotograafial on House'i (2007, lk 2) uuringule tuginedes neli sotsiaalset otstarvet. Esimeseks on mälestuste säilitamine, narratiivid ja identiteedi loomine. Teiseks personaalsete fotode sisu ja nende kasutamine peegeldab ja aitab säilitada inimestevahelisi suhteid ning loob ühtsustunnet. Kolmandaks kasutatakse pilte selleks, et ennast esitleda nii nagu inimesed soovivad, et teised neid näeksid. Neljandaks kasutatakse fotograafiat eneseväljendamiseks, et esitleda oma vaateid, loovust ja esteetilist tunnetust. Vastajad rääkisid pildistamisest ka kui tegevusest, mis lihtsalt pakub rõõmu (*ibid.*, lk 2). Siiski on inimestel tihti komme teha ühest asjast mitu pilti, millest ükski ei pruugi väga hea olla, aga vähesed tegelevad hiljem nende piltide sorteerimise ja kustutamisega, mis lõppeb sellega, et arvutis on hulgaliselt pilte, mida inimesed harva vaatavad ja mis muudavad arvuti aeglaseks. Koolituse kaudu on võimalik panna inimesi sellele mõtlema ja muuta nende pildistamisharjumusi nii, et nad teeksid iga kord pigem paar head pilti, kui hunniku ebakvaliteetseid pilte.

Siiski võivad pildistamisel ja piltide jagamisel olla mitmed varjatud ohutegurid, millele noorsootöötajad võiksid rohkem tähelepanu pöörata ja millest noored võiksid paremini teadlikuks saada. Sotsiaalmeedias on üks populaarsematest pildistamisviisidest *selfie*. *Selfie* on pilt, mille inimene on teinud iseendast tavaliselt nutitelefoniga või veebikaameraga ja postitanud selle sotsiaalmeediasse. (Oxford Living Dictionaries 2019 sub **selfie**) Olenevalt kontekstist võivad *selfie*-d väljendada pealiskaudset eneseimetlust või küünilist enda reklaamimist, aga need võivad olla ka kui võimalused säilitamiseks suhteid, ehitamiseks kogukondi, kinnitamaks proteste ja mõistamaks ning aktsepteerimaks iseennast. (Tiidenberg 2018, lk 46). Aga meie endi arvamus sellest, mis sõnumi me pildiga saadame, võib olla totaalselt erinev sellest, kuidas teised seda pilti tõlgendavad. Näiteks on leitud, et naised, kes panevad internetti üles seksikas stiilis pilte, ei pruugi mõjuda meestele ahvatlevalt, vaid jätta meestele hoopis mulje madalast intellektist ja vähesest väärikusest (Miguel 2016, lk 8). Koolituse käigus selliseid teemasid arutades saavad inimesed võimaluse kuulata teiste arvamusi ja seisukohti ning jõuda arusaamisele, kuidas ja mis signaale nende postitused tegelikult välja saadavad ja vajadusel muuta oma harjumusi.

Huvitaval kombel unustatakse enesest pilte tehes tihti esteetika ja ei peeta oluliseks kontekstuaalset informatsiooni, tausta ega ka midagi muud, mis võiksid pilti

väärtuslikumaks muuta. Kõige olulisem on rõhutada iseennast või mitut subjekti, kelle vahel hakkab pihta üksteisele viitamine sotsiaalmeedias, mis lõpuks peaks suurendama grupi sidusust. Selline käitumine esindab kollektiivset nartsissismi (Mendelson ja Papacharissi 2010, lk 29). Samal ajal on grupipiltide üleslaadimine tegevus, mille mõjule noored tihti ei mõtle. Grupifoto sotsiaalmeedias mõjutab kõiki, kes pildil on ja kui pildil olev seisund või tegevus toob endaga kaasa ümbritsevate või sellega seotud inimeste halvaksapanu, siis võivad sellele järgneda ebameeldivad tagajärjed. Selliste piltide omamine ja kontrollimine võib kiiresti muutuda ka küberkiusamiseks, mille tõttu on oluline, et me õpetaksime noortele häid kodanikukombeid nii virtuaal-, kui ka päriselus. Sotsiaalmeedias peaks infot jagama arvestades ja säilitades austust teiste vastu ja seda ka iseenda heaolu nimel. (Pachin ja Hinduja 2012, lk 5)

Sotsiaalmeedias jagamise võimalikud tagajärjed on tihti inimeste jaoks midagi sellist, mis juhtuvad ainult teistega. Kui inimesel ei ole otsest kogemust privaatsuse rikkumisega, siis ei pea ta tavaliselt riski maandamist oluliseks. (Debatin, Lovejoy, Horn ja Hughes 2009, lk 101) Kõik need sotsiaalmeedia fotograafiaga seotud tegurid võiksid olla noorsootöötajatele teada ja noorte jälgimine ja teavitamine võiks laieneda rohkem ka virtuaalkeskkonda. Koolitus aitaks loodetavasti noorsootöötajatel rohkem mõista seda, et nutitelefonid ja sotsiaalmeedia ei ole asi, millest peaks alati noori eemale tirima ja seda maailma eirama, vaid noored vajavad ka selles keskkonnas suunamist ja juhendamist ning nende teadlikkuse tõstmine on hädavajalik nende endi heaolu nimel.

2. KOOLITUSE TEOREETILINE ALUS

Käesolevas peatükis loon koolitusprogrammi ülesehitamiseks teoreetilise aluse, mille abil panen paika koolituse struktuuri ja ehitan struktuuri peale üles tegevused, mis viiksid soovitud tulemuseni.

2.1 Sihtrühma kirjeldus ja koolituse õpiväljundid

Minu töö eesmärgiks välja töötada koolitusprogrammi, mis oleks suunatud noorsootöötajatele, kes peale koolituse läbimist võiksid mõista sotsiaalmeediasse postitamise ohukohti, saaksid vajalikud baastadmised ja oskused fotograafias ja näeksid vajadust, et viia need teadmised edasi ka noorteni. Ehk põhikoolituse sihtrühmaks on noorsootöötajad.

Täispika koolituse õpiväljunditeks on:

- Toob välja oma arvamused ja harjumused seoses sotsiaalmeediasse piltide postitamisega;
- Oskab nimetada sotsiaalmeediasse postitamisega seotud ohukohti nii keskkonnale ja inimesele endale;
- Teab vähemalt kolme fotograafia alusreeglit, mis suurendab võimalusi keskpärasest paremate piltide saamiseks;
- Suudab pildistamisel rakendada põhireeglite kasutamist;
- Oskab genereerida ettepanekuid/ideid tavapäraste piltide parendamiseks toetudes fotograafia põhireeglitele;
- Loob õpitust ja tehtust digitaalse portfoolio.

Pilootkoolituse sihtrühmaks on Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakonna õppejõud, kes õpetavad noorsootööd.

2.2 Kompleksne õppimine

4C-mudelit, millele pani aluse Bowman (2009) kasutatakse tihti alusena, et ehitada üles õpetamisprogramme. Mudel jaotub neljaks: seosed, kontseptsioonid, praktika ja kokkuvõte. Seoste juures loovad õppijad ühendusi selle vahel, mida nad juba teavad või arvavad, et nad teavad ja mida nad hakkavad/tahavad õppida. Kontseptsioonide puhul omandavad õppijad uut informatsiooni läbi multisensorsete viiside: kuulmine, nägemine, arutamine, kirjutamine, peegeldamine, kujutlemine jpm. Praktikas harjutavad õppijad uusi oskusi või osalevad aktiivselt uute teadmiste ülevaatamises. Ja kokkuvõttes õppijad teevad ülevaate sellest, mida nad on õppinud, hindavad ja tähistavad oma kogemust ning loovad tegevusplaane, kuidas edaspidi uusi teadmisi kasutada. (Bowman 2009, lk 5)

Kuigi järgnevas teoorias on toodud välja komplekse õppimise teooria meditsiinis ja põhjendatud selle tõhusust, siis leebemas versioonis on minu hinnangul süsteemi hea kasutada ka oskuste omandamiseks ka teistes valdkondades s.h. ka fotograafias, sest minu hinnangul oskus on ikkagi oskus ja selle omandamisele aitab kaasa see, kui me ei püüa kohe kõike ja õigesti teha, vaid võtame selle oskuse osadeks ja õpime edasi osade kaupa ning kui need osad on selged, saame liita asja jälle tervikuks.

Kompleksne õppimine sisaldab endas teadmiste, oskuste ja hoiakute integreerimist ning mitmete erinevate oskuste koordineerimist. Samuti kantakse üle koolis treeningutel õpitu üle igapäeva elu ja töötingimustesse. Õppimisülesanne võib viidata juhtumianalüüsile, mille õppijad peavad läbi viima, või projektile, mille peab teostama ja muule taolisele. Tugiinfo aitab õppijatel teostada ülesandeid, mis sisaldavad probleemide lahendamist, otsuste tegemist ja põhjendamist. Osaülesanded on seotud lisaharjutustega, mis aitavad õppijatel muuta õpitud oskuste sooritamist automaatseks eesmärgiga parandada täisülesannete korrektset sooritamist. (Merriënboer ja Kirschner 2018, lk 9) Tabelis 1 on toodud välja komplekse õppimise komponendid ja vajalikud tegevused, mille abil ehitada üles ühe oskuse omandamise jaoks vajalikke tegevusi.

Tabel 1. Komplekse õppimise komponendid (allikas: Merriënboer ja Kirschner 2018, lk 9)

4C/ID komponendid	Komplekse õppimise kümme sammu
Õpiülesanded	1. Töötada välja õpiülesanded
	2. Töötada välja soorituse kriteeriumid
	3. Panna paika õpiülesannete järjestus
Toetav info	4. Töötada välja toetav info
	5. Analüüsida kognitiivseid strateegiaid
	6. Analüüsida vaimseid mudeleid
Protseduuriline info	7. Töötada välja protseduuriline info
	8. Analüüsida kognitiivseid reegleid
	9. Analüüsida eelnevat infot
Osaülesannete praktika	10. Töötada välja osaülesannete praktika

Seega võtan oma koolitusprogrammi koostamisel arvesse 4C-mudeli põhimõtteid ning proovin noorsootöötajate jaoks võtta fotograafia kui oskuse osadeks ja luua süsteemi, kus mul endal on kerge orienteeruda ja mis on on piisavalt arusaadav ja mitte võimatu näiv ka koolitavate jaoks.

2.3 Andragoogilised põhimõtted

Kuna koolitus on eeskätt suunatud noorsootöötajatele, kes on reeglina täiskasvanud, siis on mõistlik koolituse ülesehitamisel toetuda andragoogilistele põhimõtetele.

Knowles (1973, lk 43) defineerib andragoogikat kui kunsti ja teadust, mis abistab õppimisel täiskasvanut, erinevalt pedagoogikast, mis on suunatud laste õppimise abistamisele. Andragoogika on mudel täiskasvanud õppija jaoks, mis on disainitud selleks, et kanda õppijale üle kindlaid rakendusi ja olukordi (Knowles, Holton ja Swanson 1998, lk 143).

Andragoogiline mudel põhineb mitmetel eeldustel, mis erinevad pedagoogilisest mudelist (Knowles, Holton ja Swanson 1998, lk 64):

1. Vajadus teada - Täiskasvanud õppija jaoks on oluline teada, miks tal on kasulik midagi õppida või omandada ja kuivõrd see aitab parandada tema elukvaliteeti. Õpetaja ülesanne on teha täiskasvanu vajadusest teadlikuks.
2. Õppija mina-arusaam - Täiskasvanud mõistavad, et nad vastutavad oma otsuste ja elu eest ise. Varasem hariduskogemus annab häälestuse, mille puhul õppijat õpetati ja uued viited „koolitusele“ ja „haridusele“ häälestavad täiskasvanu toolile istuma ja ennast õpetada laskma. Selline häälestus võib saada probleemiks. Kui õpetajad sellest teadlikuks saavad,

siis püütakse täiskasvanutele luua õpikogemusi, mis muudavad sõltuva õppija isejuhtivaks õppijaks. (Knowles et al. 1998, lk 65)

3. Õppija varasemad kogemused – Kogemuse kvaliteetne ja kvantiteetne erinevus mõjutab täiskasvanute õpetamist mitmel moel, sest selle tõttu on täiskasvanute grupis väga lai ulatus individuaalseid erinevusi (taust, õppimisviis, motivatsioon, vajadused, huvid, eesmärgid) ja suurem mitmekesisus võrreldes noortegrupiga. Seega on kasulik panna rõhku tehnikatele, mis toovad välja varasemaid kogemusi ehk luua arutelusid, teha simulatsioonharjutusi, lahendada probleemsituatsioone ja palju muud. (Knowles et al. 1998, lk 65-66)

4. Valmisolek õppimiseks – Täiskasvanutel kujuneb välja valmisolek nende asjade õppimiseks, mida neil on vaja, et tulla toime päriselu olukordadega. Eriti rikkalik allikas sellise valmisoleku edendamiseks on arengulised ülesanded, mis aitavad liikuda ühest staadiumist teise. (Knowles et al. 1998, lk 67)

5. Orientatsioon õppimiseks – Laste õppimine on subjektikeskne, aga täiskasvanute õppimine on elukeskne (või probleemikeskne). Täiskasvanud õpivad uusi teadmisi, oskusi, väärtusi kõige efektiivsemalt siis, kui neile esitatakse selle rakendamise kontekst päriselus. (Knowles et al. 1998, lk 67-68)

6. Motivatsioon – täiskasvanud on vastuvõtlikud välistele motivaatoritele (parem töökoht, edutamine, kõrgem palk) aga kõige potentsiaalsemad motivaatorid on sisemised (enesehinnang, rahulolu töökohaga, elukvaliteet). (Knowles et al. 1998, lk 68)

Lindeman (1926) tõi samuti välja mõned põhilisemad eeldused täiskasvanud õppija kohta. Neid eeldusi on hilisemad uuringud kinnitanud ja need on andnud alust täiskasvanute õppimise teooriale (Knowles 1978, lk 12):

1. Täiskasvanud on motiveeritud õppima, kui nad kogevad vajadust ja huvi, mida see õppimine rahuldab. Seega on vajadus ja huvi sobivad nähtused, millest alustada, et organiseerida õppetegevust.

2. Täiskasvanute orientatsioon õppimisel on elukeskne. Seega peab täiskasvanute õppes keskenduma elulistele olukordadele, aga mitte õppeainetele.

3. Kogemus on kõige rikkalikum ressurss. Täiskasvanud hariduse metodoloogia põhituumik keskendub kogemuste analüüsimisele.

4. Täiskasvanutel on vajadus ennast ise juhtida. Seega on õpetaja roll kaasuda protsessi läbi vastastikuse huvi, aga mitte selleks, et kanda neile üle enda teadmisi ja seejärel hinnata nende võimet neid vastu võtta ja taasesitada.

5. Individuaalsed erinevused inimeste seas suurenevad vanusega, seega peab täiskasvanute õpe looma võimalused erinevateks stiiliseks, aegadeks, kohtadeks ja õppimiskiiruseks.

Eelneva põhjal näen, et oma koolituses tahan panna rõhku osalejate varasematele kogemustele, teadmisvajadusele ja elukesksusele ning sisemise motivatsiooni tekitamisele. Selleks proovin luua seoseid varasemate ja uut teadmiste vahel ning ajendada osalejaid kaasa mõtlema ning arutlema. Lisaks teooriale ja näitlikule infole loon ka võimalused iseseisvaks tegutsemiseks, et õpitut saaks rakendada praktikasse.

2.4 Põhiprintsiibid fotograafias

Kuna fotograafia on teema, milles on väga palju erinevaid ja üsna keerukaid aspekte, siis ei ole mõtet kõike ja korraga käsitleda, vaid liikuda kergemalt keerulisemale ja integreerida elemente sujuvalt juurde moel, nagu seda on ka kirjeldatud komplekse õppimise teoorias.

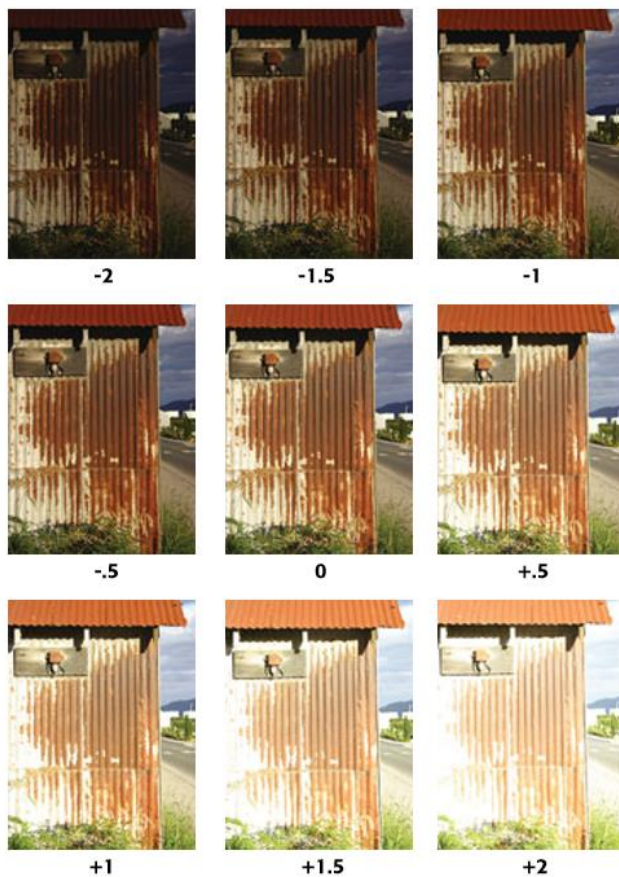
Foto on kaameraga tehtud pilt, kus kujutis on suunatud valgustundlikule materjalile ning tehtud siis nähtavaks ja permanentseks keemilise töötuse läbi või salvestatud digitaalselt (Oxford Living Dictionaries 2019 sub **photograph**). Seega fotograafia on tegevus, mille käigus tehakse pilte või filmitakse. (Cambridge Dictionary sub **photography**) Pildistada ei saa ilma kaamerata. Kuna aga ajad on palju muutunud ja kaamerad ning pildistamine on saanud osaks inimeste igapäevaeludest, siis võivad ilmselt kõik pildistamisvõimega objekti omanikud ennast hobifotograafideks nimetada. Isiklikult pean fotograafias parimaks kaameraks seda, mis on parasjagu kaasas ja oskust selle kaamera omadusi võimalikult oskuslikult ära kasutada. Keskendun fotograafia elementidest selle koolituse raames **valgusele, teravussügavusele ja kompositsioonile**. Kui on olemas oskused ja teadmised, kuidas nende elementidega asetada rõhk sellele, mida tahetakse edasi anda, siis on see suur samm edasi, et teha oma sõnum vaatajale selgeks ja atraktiivseks.

2.4.1 Valgus

Nagu eelpool mainitud, on foto tegemiseks vaja valgust ja selleks, et mõista fotograafia toimimist, tuleb lahti seletada ka mõned aparadi sees toimuvad protsessid. Katik on

fotoaparaadi seadis valgustundliku fotomaterjali (sensori) vajaliku kestusega säritamiseks. (EKSS) Katiku peamine funktsioon on säriaja määramine. Fotograafiline säritus tähendab kogu valgushulka, mis langeb sensorile katiku lahtioleku ajal. (Ang 2013, lk 12)

Pildil 1 on näidatud üks ja sama pilt mitme erineva säritusega. Iga särituse puhul muutub pildil detailide rohkus.

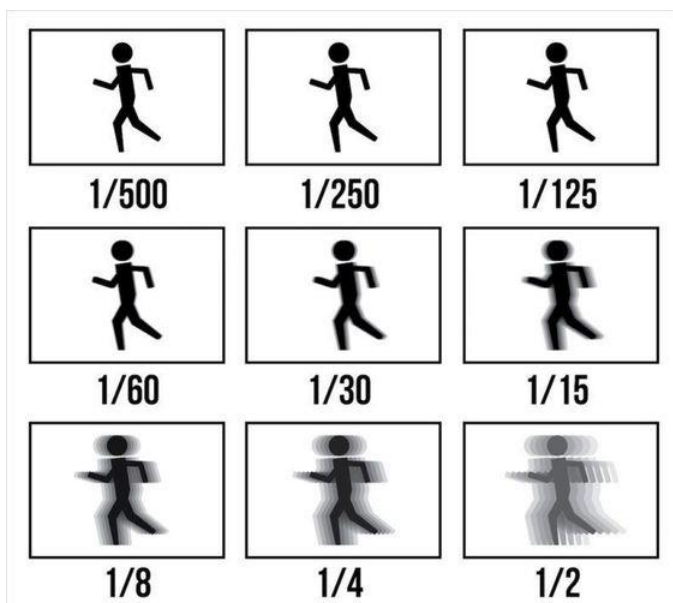
Pilt 1. Üks pilt mitme erineva säritusega (allikas: Long 2007, lk 235)

Tekstuurilist seina pildistati erinevate säritusseadetega (pilt 1). Lisaks sellele, et pilt näeb erinevate särituste puhul välja heledam või tumedam, võiks tähele panna ka seda, et detailide ja tekstuuride rohkus on piltide puhul samuti erinev. Alasäritatud pildil on paljud detailid kadunud tumedate varjude sisse ja ülesäritatud piltidel ei ole näha tekstuure kõige heledamatel aladel. Peene tekstuur ja väikesed detailid tulevad välja vähese helestuse ja varjude vahekorras. Seega säritada on vaja nii, et tuua tasakaalustatult esile nii varjud kui ka heledad alad. (Long 2007, lk 235)

Valguse ja varjude vahekorrast pildil sõltub vägagi palju. Kui pildil domineerivad tumedamad alad, siis liigub vaataja pilk automaatselt heledatele aladele ning nendes alades

olevad objektid saavad suurema tähelepanu osaliseks ja vastupidine efekt toimub piltidel, kus domineerivad heledad alad ning seal haaravad pilku tumedad objektid. Päikesevalgusega arvestamine pildistamisel on meeletult oluline, sest sellest sõltub varjude tekkimine ja vari on see, mis võib saada pildile saatuslikuks või võib just luua kõnekaid olukordi või mustreid. Eriti inimeste pildistamisel on oluline sättida ennast päikese suhtes nii, et pildistatavale ei paistaks päike silma ja ei ajaks teda kissitama. Nurga alt langev valgus tekitab varje ja teeb subjekti ruumiliseks. Tagant- ehk kontravalgus võiks olla kõige huvitavam, aga sellise valgusega pildistada on keeruline, sest varjud tekivad objekti ette ja säritust tuleb mõõta teisiti et objekt ei jääks alasäritatuks (liiga tumedaks) ning taust ei oleks jälle ülesäritatud (liiga hele). (Pihelgas 2014, lk 24)

Säriaega silmas pidades ei sõltu tekkiv kujutis mitte üksnes ainult valguse langemisest, vaid ka selle ruumilisest suhtest sensoriga. Seega salvestab sensor kõige tühisemad muutused pildistatava objekti või kaamera enda asendis ehk siis sensor salvestab nii valguse intensiivsuse kui ka liikumise. (Ang 2013, lk 12) Erinevate säriaegade mõju tekkivale kujutisele on näidatud joonisel 2.1.

Joonis 2.1. Säriaaja efekt (allikas: O'Carroll 2016)

Lühike säriaeg tähendab seda, et märkimisväärse liikumise sensorile jäädvustamise tõenäosus on väiksem. Liikumisega kaasnev hägu ei jää näha ja pilt on terav, aga kui katik jääb kauemaks lahti, siis võib objekti või kaamera liikumisel muutuda pilt häguseks. (Ang 2013, lk 12)

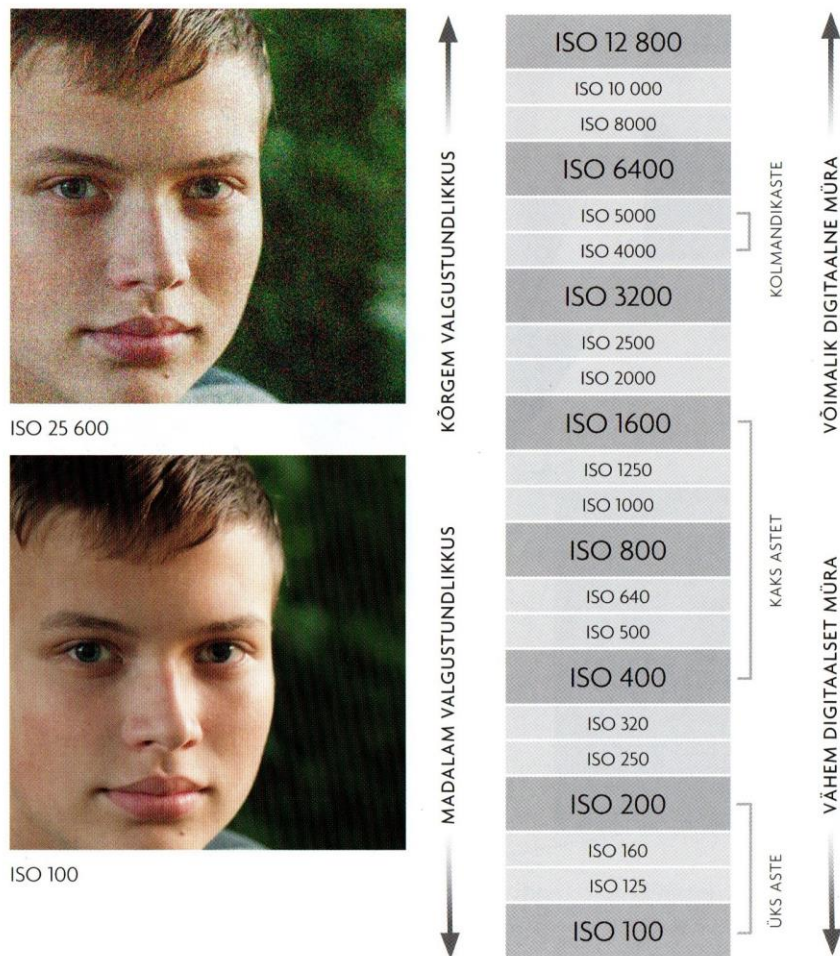
Fotograafias on kõige eelistatum aeg pildistamiseks tund pärast päikesetõusu ja tund enne päikeseloojangut. Seda nimetatakse kuldseks tunniks, mil päikesevalgus on pehme ja ei loo objektidele kontrastseid varje (Siculiano 2014, lk 30). See ei tähenda aga, et kuldne tund oleks ainuke kõige sobivam aeg pildistamiseks. Ka pilves ja vihmase ilmaga pildistamisel ei ole päikesevalgus liialt häiriv ning aitab kaasa pehmete toonide tekkimisele ning ülesäri ja tugevate varjude pärast ei ole vaja muretseda. (Peterson 2003, lk 138) Tugeva päikesevalguse korral (eriti inimest pildistades) on mõistlik kasutada helestit ja hajutit, mis aitavad tugevaid varjusid pehmenendada. Helesti ja hajuti põhimõtted on leitavad lisas 1. Helesti ja hajuti põhimõtteid teades on kasulik ka jälgida enda ümbrust, et seal leiduvad heledad alad või pinnad pildistamisel enda kasuks tööle panna.

ISO tähendab seda, kui tundlik on kaamera sensor valguse suhtes. Mida madalam on ISO number, seda vähem on ta valguse suhtes tundlik. ISO numbrit suurendades suureneb ka sensori valgustundlikkus. ISO suurendamisega on võimalik kiirendada ka säriaega, mis tuleb kasuks vähese valgusega tingimustes. Tuleb aga meeles pidada, et ISO suurendamisega halveneb pildi kvaliteet. Mida kõrgem on ISO, seda rohkem digitaalset müra pildile salvestub ja see mõjub pildile negatiivselt. (O'Carroll 2016) ISO arvude ja pildi kvaliteedi suhe on toodud välja joonisel 2.2

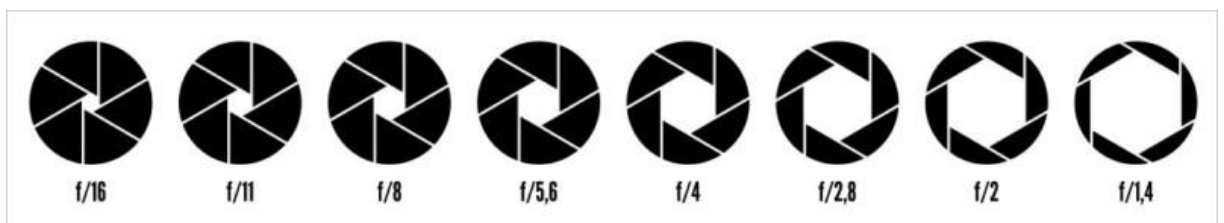
Joonis 2.2. ISO arv ja müra intensiivsuse suhe pildil (allikas: O'Carroll 2016)

Kuigi ISO toimimist on seletanud ka Pihelgas (2014, lk 300), siis on O'Carrolli (2016) seletus kergemini mõistetav. Siiski toon välja Pihelgase näited ja tabeli (pilt 2.3), mis ilmestab veel lisaks ISO mõju pildile.

Pilt 2.3. ISO mõju pildile (allikas: Pihelgas 2014, lk 300)

Ava viitab objektiivi läätsede ees oleva augu suurusele, läbi mille pääseb valgus kaamerasse. Selle augu suurust on võimalik kohandada avaarvu muutes. (O'Caroll 2016) Joonisel 2.4 on näidatud, kuidas muutub augu suurus avaarvu suhtes. Mida suurem on avaarv, seda väiksem on augu suurus, millest valgus sisse pääseb ja vastupidi.

Joonis 2.4. Ava augu ja avaarvu suhe. (allikas: O'Caroll 2016)

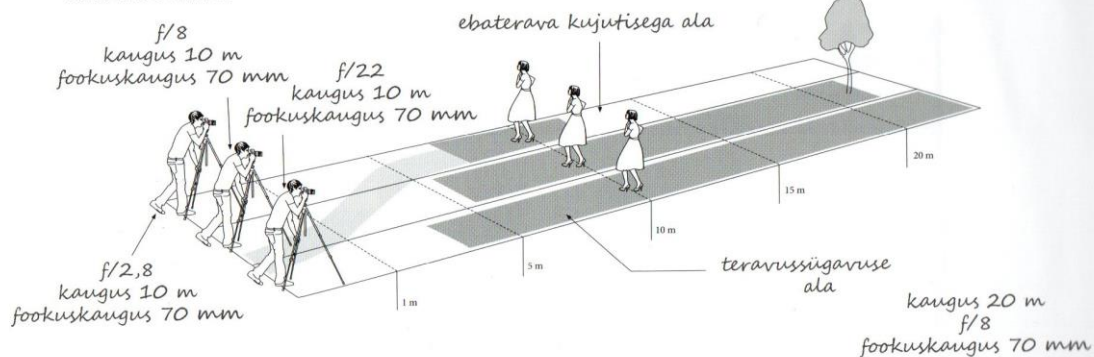
Kuigi katiku seadistused ja teised tehnilised aspektid, mis mõjutavad valguse jõudmist sensorini on ülimalt olulised just peegelkaamerate puhul, siis on oluline võtta arvesse seda infot ka nutiseadmetega pildistamisel. Nutitelefonides on suurem osa funktsioonidest automatiseeritud, mis tähendab seda, et hämarates tingimustes proovib kaamera teha kõik võimaliku, et pilt jääks terav. See võib tähendada säriaja pikendamist, aga siiski võimalikult lühikesena hoidmist ja pildi valgustuse kompenseerimist kõrge ISO-ga või suurema avaga, mis omakorda võivad tekitada pildile müra või nõuda täpsemat fokusseerimist (Ang 2013, lk 13). Just kehvades valgusoludes on vaja teha kõik, et tekitada valgust juurde või hoida kaamerat nii paigal, kui vähegi võimalik.

2.4.2 Teravussügavus

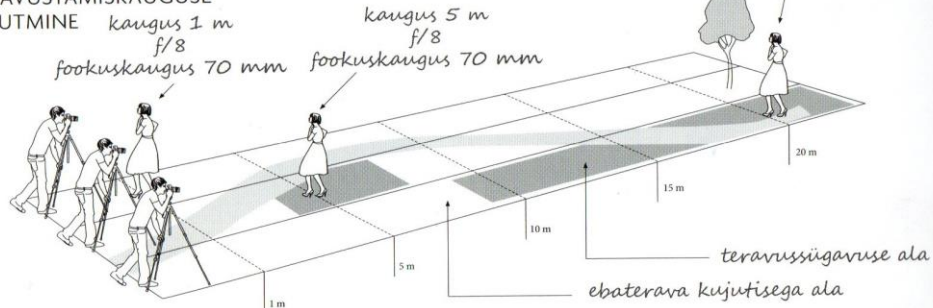
Normaalse nägemise puhul paistab meie silmadele teravana ainult 5% ehk see osa vaateväljast, mida näeme üksikasjalikult. Vaade tundub aga sellegipoolest terav, kuna meie silmad fokuseeruvad ühelt detaililt teisele libisedes pidevalt ümber ja see tekitab mulje tervenisti fookuses olevast üldpildist. (Ang 2013, lk 14) Seega pildil vaataja tähelepanu juhtimiseks konkreetsele objektile tuleb objekt jätta teravaks ja taust uduseks. Lisaks kaheplaanilisusele (terav objekti esiplaanil ja ebaterav tagaplaanil) tekib veelgi huvitavam efekt siis, kui teha pilt kolmeplaaniliseks: esiplaan ebaterav, keskplaan terav ja tagaplaan jällegi ebaterav. (Pihelgas 2014, lk 106) Kergeim moodus näitamaks, et üks objekt on lähemal kui teine objekt, on jätta veidi esiplaanil asetuvat objekti ka kaugemal olevat objekti katma. Nii on hea anda edasi distantsti ja elementide vahelist ruumilist suhet. (Ang 2007, lk 30) Teravussügavuse reguleerimiseks kasutatakse ava, fookuskaugust ja suurendust. Vähendamaks teravussügavust tuleb vähendada objektiivi avaarvu, kasutada pikema fookuskaugusega objektiivi või liikuda objektile lähemale. (Ang 2013, lk 14), teravussügavust mõjutavate seadete muutmist illustreerib joonis 2.5 Avaarvu mõju teravussügavusele on näha pildil 2.6.

TERAVUSSÜGAVUS

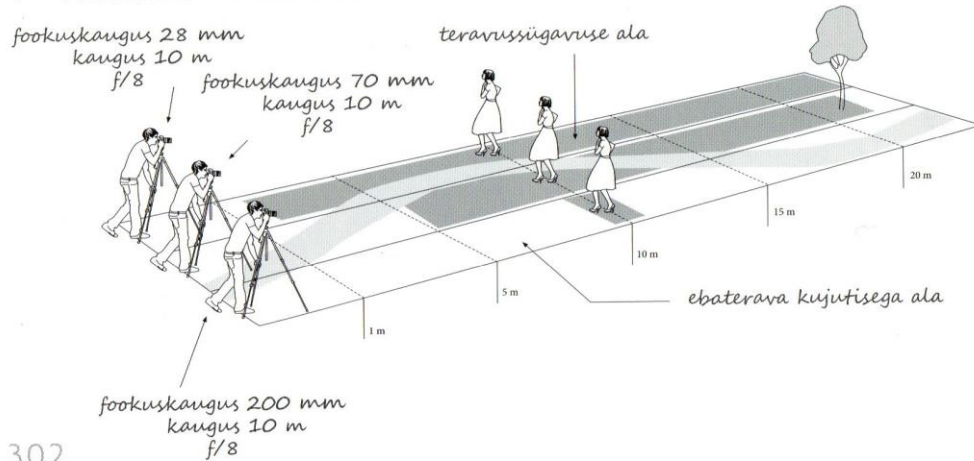
AVA MUUTMINE

TERAVUSTAMISKAUGUSE MUUTMINE

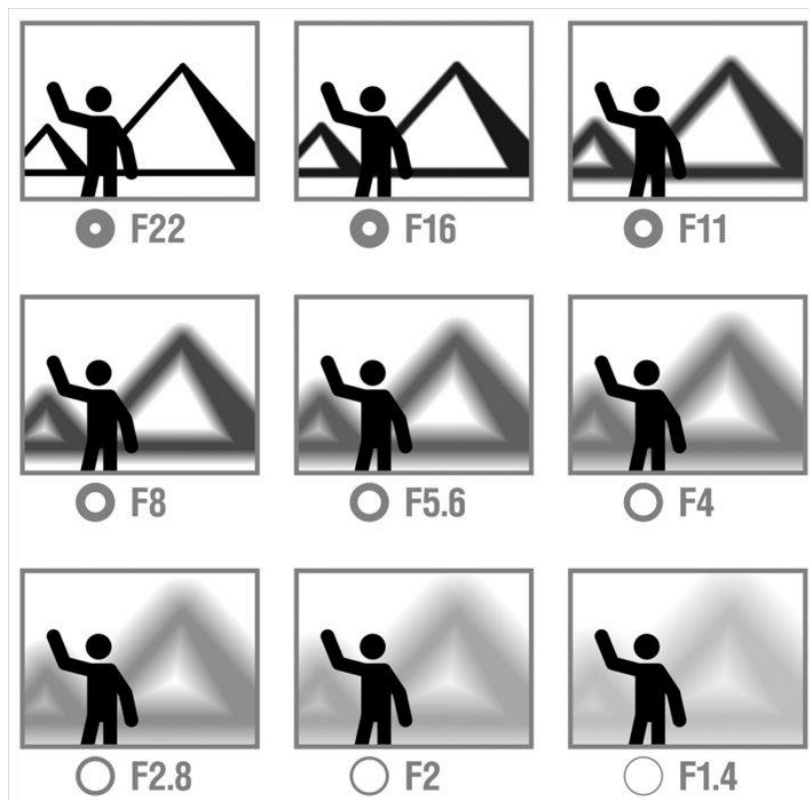

FOOKUSKAUGUSE MUUTMINE

302

Joonis 2.5. Seadete muutmine teravussügaruse kontrollimiseks (Pihelgas 2014, lk 302)

Pilt 2.6. Teravussügavuse ja avaarvu suhe. (allikas: O'Caroll 2016)

Ruumilisust saab rõhutada perspektiiviga ehk joonte koondumisega kaugusesse, samuti tausta ja vahel ka esiplaani ebateravusega. Õhuperspektiivi võib tekitada kaugete objektidega kujutades pildil kolme plaani (esi-, kesk- ja tagaplaan) (Pihelgas 2014, lk 107)

2.4.3 Kompositsioon

Kaamera suunamine subjekti peale kindlustab selle jäädvustumise pildile. Aga see, mis viisil subjekt kaadrisse jääb määrab ära, kas tulemuseks on lihtsalt jäädvustus millestki või pilkupüüdev foto. Raamimine on kaamera positsiooni valimise protsess, mille käigus luuakse kompositsioon, mis on visuaalselt efektne. See kindlustab, et elemendid, mis jäävad pildile (värvid, kujud) täiendavad üksteist nii, et pilt kõneleb vaatajatega nii nagu fotograaf soovib. (Ang 2007, lk 26)

Samas leidub ka kriitikat kompositsioonireeglite kasutamise kohta. Kuigi kompositsiooni kiputakse selgitama läbi juhtivate joonte ja teiste visuaalsete meetodite, mis väidetavalt juhivad inimese pilgu subjekti, siis ei pruugi sellel tõepõhja all olla. Hea kompositsioon võib sõltuda elementide vahelistest suhetest, aga aju sellest hoolimata tõlgendab elemente kui integreeritud osa tervikust. Traditsioonilised kompositsiooni printsiibid, millest enamus on pärit graafilisest disainist, ei ole muud, kui kogum meetodeid, mis tekitavad vaatajale

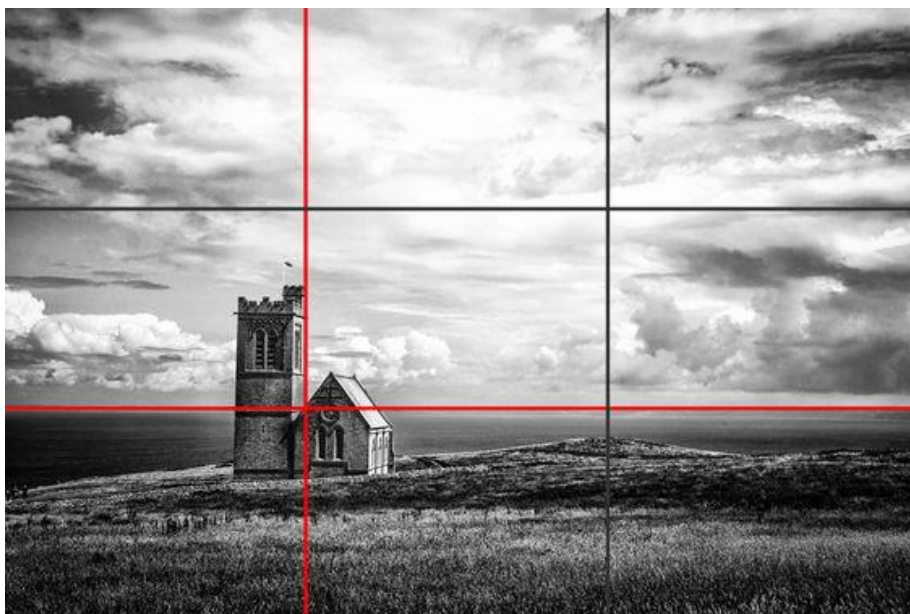
meeldiva mulje pildist. Nende kasutamine on soovitatav, kui need leitakse vajalikud olevat, aga need ei ole raudkindlad reeglid ja kindlasti ei saa neid üle kanda igasse olukorda. (Krages 2005, lk 8)

Siiski põhineb suur osa fotograafe oma töös kompositsioonireeglitele, mida oleks alustuseks kindlasti mõttekas kasutada ja hiljem katsetada ka reeglite rikkumist. Kompositsiooni proportsioonide reguleerimiseks tuleb panna paika võtmeelementide paigutus pildil. Elemendid jagavad ruumi osadeks ning piiritlevad oma visuaalset tausta ja ümbrust. Kui kujutada ette maastikku, siis me ilmselt näeme künkaid, orge ja nende kohal laiuvat taevast ning tuues kaadrisse mingi figuuri, saab sellest pildi põhielement ning ümbritsev ala allutatakse figuurile, mille tõttu ei ole pildil esile kerkivad mitte künkad ja orud, vaid pilt jaguneb eri osadeks kummalgi pool figuuri. Paigutades objekti kompositsioonis keskele, jaotub pilt laias laastus kaheks võrdseks osaks. Nii väljendub pildil korrapärasus ja stabiilsus. Kui aga paigutada objekt kaadri ühe kolmandiku joonele, siis jaotub pildiruum ebavõrdseteks osadeks, mis moodustavad vastavalt ühe ja kaks kolmandikku pildist. Selline tasakaalutus väljendab pinget ja liikumist. (Ang 2013, lk 94) Nii tasakaalu kui tasakaalutuse näiteks on pilt 2.7.

Pilt 2.7. Näide tasakaalust ja tasakaalutusest pildil. (allikas: Boost Your Photography 2014)

Fotograafias on ilmselt kõige kuulsam „kolmandikureegel“, mis kätkeb endas seda, et põhiobjekt paigutatakse mingisse punkti (pilt 2.8), kus kohtuvad pildi kõrgust ja laiust kolmeks jagavad mõttelised jooned (joonis 2.9)

Pilt 2.8. Objekt on asetatud kaadrisse vastavalt kolmandikureeglile. (allikas: Young 2015)

Joonis 2.9. Pilti horisontaalselt ja vertikaalselt kolmeks jagavad mõttelised jooned

Kui objekt paigutatakse keskmeele pisut lähemale, on tegemist kuldlõikega: lühema osa suhe pikemasse on võrdne pikema osa suhtega üldpikkusesse. Kui paigutada objekt pildi servale väga lähedale, siis ilmneb proportsioonide ebastabiilsus, mis tekitab pinget ja võib pildi lõhkuda või just vaataja tähelepanu kõita. (Ang 2013, lk 95) Kolmandikureegli juures on mitmete eranditega seadus, mis väidab, et inimsilmale on mugavam hakata vaatama asju liikudes vasakult paremale, seda nii ruumi sisenedes, lugedes või pilte vaadates. Seega on ka mõistlik sättida huviohjektid pildil pigem paremale. See ei ole alati nii, aga tihti töötab parem kolmandik efektiivsemalt (Peterson 2003, lk 100)

Loodusmaastike (päikeseloojangute ja muude nähtuste) pildistamiseks on mitmeid viise, millest ükski ei ole vale. Jättes pildile kaks kolmandikku taevast ja ühe kolmandiku maapinnast, siis asetub rõhk taevale. Täpselt keskele paigutatud horisont loob stabiilsuse ja

tasakaalu. Pildile võib jätta ka ainult taevatekstuuri ja vihjata maapinnale ainult veidi. (Ang 2013, lk 95) Isiklikult lähtun sellest, et kui taevas on kõnekam, siis kujutan pildil taevast rohkem, aga kui tahan asetada rõhku maastikule, siis jätan pildil taevale väiksema osa ja maastikule suurema. Toimivad nii tasakaal kui ka -kaalutus, aga pildistaja võiks teadlikult otsustada, millele ta rõhku tahab panna, et see hiljem vaatajale arusaadav oleks. Pilt 2.10 on näide rõhu asetamisest taevale jälgides kolmandikureeglit ja pilt 2.11 on näide rõhu asetamisest maapinnale.

Pilt 2.10. Kolmandikureegli kasutamine taeva rõhutamiseks (allikas: Phototraces 2019)

Pilt 2.11. Kolmandikureegli kasutamine maastiku rõhutamiseks (Phototraces 2019)

Staatilised jooned tekitavad raamistiku teiste visuaalsete punktide ja kujude vahel. Staatiliste joonte ja visuaalsete elementide vahel, mis ristuvad, järgnevad või joonte peal asetsevad, annavad vaatajale informatsiooni subjekti kohta, mis on pildil kujutatud. (Krages 2005, lk 99) Joonte abil on võimalik juhtida inimese silma esiplaanilt tagaplaanile. Sellise efekti annavad näiteks teed ja raudteed, seinad, talad jne. Taanduvad paralleelsed jooned annavad aimu pildi sügavusest. (Ang 2007, lk 31) Diagonaalsed jooned tekitavad tunde liikumisest aktiivsusest ja kiirusest, millel on võime elustada muidu staatilist kompositsiooni. Vahel fotograafid keeravad kaamerat nii, et jooned jookseksid diagonaalselt, aga on palju loomulikke diagonaale, mida ümbrusest hästi otsides üles leiab. Selle juures tuleb aga hoida meeles kolmandikureeglit, et oleks olemas alus, mille peale kihte ehitada ja kihid omakorda võiksid olla kolmandikega kooskõlas (Peterson 2003, lk 102).

Raamide leidmine on miski, mida kompositsioonis samuti kõrgelt hinnatakse. (Ang 2007, lk 27; Krages 2005, lk 173; Peterson 2003, lk 104) Lisaks korrektsele kaadrile kaamera abil on võimalik leida keskkonnast veel raame läbi mille pildistades saab põhisubjekti veel rohkem esile tõsta. Jättes esiplaanile selle, mis tähelepanu äratav ja seejärel selle subjektile suunab. Ideaalselt töötavad aknad, uksed, puuoksad ja muud sellised objektid ning peaaegu kõik see, millega saab tekitada kaadrisisese raami.

Eelnevaid printsiipe silmas pidades on võimalik luua pilte, mida on teistel huvitav ja kõnekas vaadata. Muidugi on reeglitel ka erandeid ja kindlasti ei tohi reeglitesse kinni jääda, aga kasulik on neid enne teada. Vastasel juhul toimub reeglite rikkumine juhuslikult ja põhjendusteta, mis ei pruugi anda ikkagi sobivat tulemust.

3. LÄBIVIHDUD PILOOTKOOLITUS JA SELLE ANALÜÜS

Sotsiaalmeedia kontekstis fotograafia pilootkoolituse viisin läbi Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning koolituses osalesid kultuurhariduse osakonna õppejõud. Koolitus kestis 1,5 tundi ja oma programmi koostas tuginedes eelpool väljatoodud andragoogika ja fotograafia teooriatele. Käesolevas peatükis kirjeldan koolituse programmi, läbiviimist ja analüüsin seda, et arendada teorias välja võimalikult põhjalikult ka täispikk koolitus. Pilootkoolituse eesmärgiks oli:

- koolitatavad toovad välja enda arvamusi ja hoiakuid seoses piltide jagamisega sotsiaalmeedias;
- koolitatavatele on loodud tingimused enda täiendamiseks fotograafias;
- koolitatavad teavad fotograafia alustõdesid ja oskavad nende põhjal teha ettepanekuid piltide parandamiseks tuginedes fotograafia baasteadmistele.

Pilootkoolituse üldine kava asub lisas 2.

3.1 Sissejuhatus

Alustasin oma koolitust enesetutvustusega, rääkisin veidi oma fotograafia-alastest kogemustest ja tegin ülevaate koolitusel toimuvast. Kui koolitatavad oleksid olnud üksteisele ja mulle tundmatud ning aega oleks olnud rohkem, siis oleksin lasknud kõikidel osalejatel ka ennast tutvustada ja lühidalt kirjeldada oma oskusi fotograafias enda hinnangul. See on aga lisatud täispikka koolitusprogrammi.

3.2 Arutelu

Enne teoreetilist osa tahtsin koolitavatega veidi arutleda sotsiaalmeedia fotograafia teemal, et aidata kaasa sisemise motivatsiooni kasvule ja arutelule, mille kaudu mõistaksid ka koolitavad teema olulisust. Aruteluküsimused olid järgmised:

Arutelu küsimused:

1. Kui aktiivne pildistaja oled? Kui tihti pilte teed?
2. Millele pildistamisel keskendud või mida oluliseks pead? (Selle küsimuse juures panin kirja koolitavate öeldud märksõnu, et peale koolitust korra uuesti see teemaks võtta ja näha, kas koolitavad on võtnud omaks midagi uut, mida pildistamisel jälgida)
3. Kui tihti pilte teistega jagad/postitad/saadad erasõnumites?
4. Kas oled kogenud seda, et sinust pannakse sotsiaalmeediasse üles pilt, mis sulle ei meeldi?

Arutelust tuli välja, et koolitavad ei pea ennast väga aktiivseteks pildistajateks ja kahjuks nende sõnul kõige aktiivsem pildistaja koolitusele ei jõudnud, kes hoolitseb osakonna sotsiaalmeediapostituste eest ja pildistab kõike ja võimalikult palju. Osalejad aga tõid välja, et pildistamisel keskendutakse objektile, taustale, kompositsioonile, valgusele ja sisule ja pilte jagatakse sotsiaalmeedias harva. Ka privaatsõnumite saatmine ei ole eriti kombeks või kui siis ainult väga lähedaste inimeste vahel. Ning toodi ka välja, et on olnud olukordades, kus sotsiaalmeediasse on laetud pilte, millele olija ei ole luba andnud ning mis on tekitanud ebameeldivusi. Üldiselt on osalejate sõnul neil lähedastega kokkulepe, et üksteisest pilte sotsiaalmeediasse ei laeta, sest iial ei tea, kas see teisele sobib ja vajadus üksteist piltidel presenteerida oli samuti osalejate puhul väike. Jõudsime aruteluga sinna, et inimeste käitumine sotsiaalmeedias on totaalselt erinev ja paljude jaoks on normaalne oma lähedasi ja kõik oma toimetusi läbi facebooki reklaamida, aga teiste hinnangul on see mõistetamatu ja ebavajalik. Toodi paralleele ka päriseluga, kus inimesed tavaliselt teise inimesega kohtudes ei hakka eputama sellega, mida ta hommikuks sõi või millise manikööri tegi, aga sotsiaalmeedias on see tavapärane käitumisviis, millele inimesed võiksid osalejate sõnul rohkem mõelda. Lisaks toodi välja ka piltide sisutühjus ja kehv kvaliteet ning selliste piltide nägemine oma uudistevoos ei ole osalejate sõnul oodatud. Näiteks ühe osaleja sõnul on arusaamatud need turistipildid, millel suurem osa pildist on sisustatud turisti enda näoga ja taustal on veidi näha atraktsiooni või sihtkoha maastikku. Toodi ka välja, et kahe erineva inimese tehtud tavapärasel kassipildil võib olla suur vahe, kui pilt on tehtud hästi ja siis on

seda meeldiv näha, aga suvaliselt klõpsatud kaadrid ei anna edasi midagi sellist, mida tahaks pikemalt vaadata.

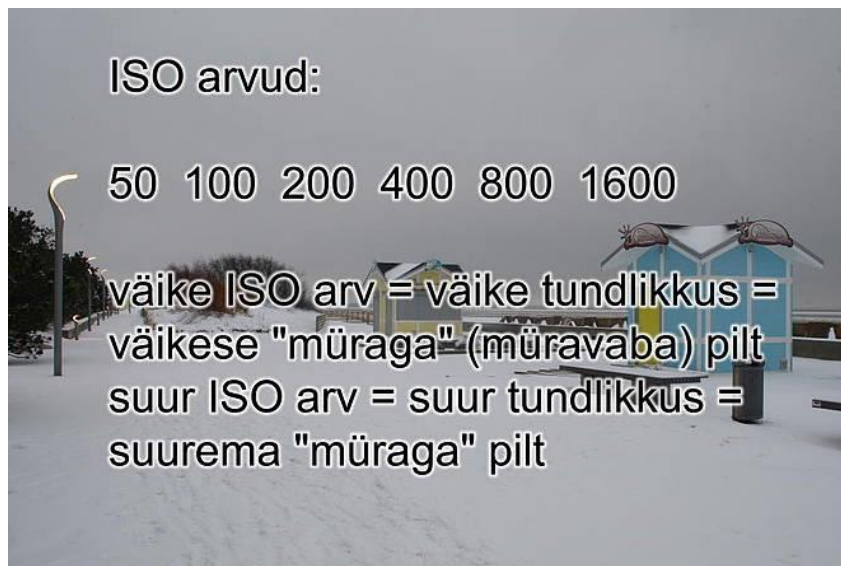
Et arutelu veel ärgitada ja koolitavatele mõtteainet anda, rääkisin ühest olukorrast, millesse ise sattusin ja mis sobis sellesse koolitusse heaks näiteks. Lühidalt kirjeldas olukord seda, kuidas inimene rõhus tugevalt keskkonnahoiu olulisusele, aga postitas ja jagas suures koguses mitte väga kvaliteetseid pilte sotsiaalmeedias, mis on viis ta endalegi teadmatult oma põhimõtetega vastuollu. Küsisin osalejatel, milles seisnes vastuolu? Osalejad vastasid kiiresti, et asi on virtuaalses prügis, mis reostab keskkonda samamoodi nagu plastik. Oli rõõm kuulda, et koolitavad olid asjast teadlikud. Arutlesime veel veidi teema üle ja tõin välja veel fakte eespool loodud teooria põhjal.

Jäin aruteluga rahule, osalejad olid aktiivsed ja tõid välja erinevaid kogemusi ja arvamusi ning see andis mulle ka alust põhjendada oma koolituse vajalikkust. Usun, et kui inimesed (ja ka noored) kogeksid selliseid arutelusid ja saaksid teada teiste inimeste seisukohti ka ja arvamusi seoses sotsiaalmeedias jagatavaga, siis teeksid nad ehk oma mustri vajadusel muudatusi ja mõistaksid paremini, mis väärib jagamist ja mis mitte ning mis võivad olla ebasobivate piltide jagamise tagajärjed.

3.3 Teooria (ISO, säriaeg ja ava)

Peale arutelu liikusin edasi teooria peale, et anda koolitavatele edasi teadmised, mida võtta pildistamisel arvesse ja et olla paremini suuteline andma oma sõnumit edasi atraktiivselt ja sisukalt. Proovisin siiski ka teooria seletamisel koolitavaid mitte passiivsesse olukorda jätta ja panna neid ikkagi aktiivselt kaasa mõtlema. Selleks küsisin küsimusi näiteks seda, mis on koolitavate arvates parim kaamera, millega pilti teha, mis on fotograafias kõige olulisemad elemendid ja muud sellist.

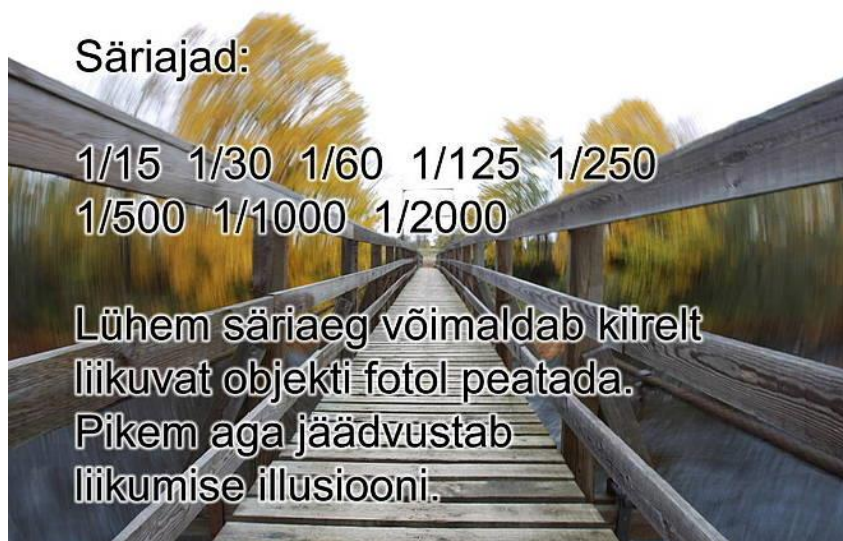
ISO, säriaja ja ava selgitamiseks kasutasin slaidiesitlust ja proovisin võimalikult lihtsalt seletada, kuidas ISO, säri ja ava toimivad ning kuidas pilti mõjutavad. Kuigi ISO, säriaeg ja ava on aspektid, mida peab kindlasti mõistma iga peegelkaamera omanik, on siiski ka nutitelefoniga heade piltide tegemisel kasuks kaameras toimuvate protsesside mõistmine. Nutitelefoni kaamera toimib peamiselt automaatrežiimil ja kohandab seadeid vastavalt oludele. Seda arvesse võttes on võimalik nutikaamerat paremini enda jaoks ära kasutada. ISO, säriaja ja ava selgitamisel olid mul koolitusel abiks pildid 1, 2 ja 3.

Pilt 1. ISO (allikas: Mihkelmaa 2018)

Pilt 2. Ava (allikas: Mihkelmaa 2018)

Pilt 3. Säriaeg (allikas: Mihkelmaa 2018)

3.4 Praktiline harjutus

Praktiline harjutus nii kaamera automaatsete protsesside mõistmiseks ja säriajast arusaamiseks kätkes endast nelja erineva pildi tegemist:

1. Seisev kaamera ja seisev objekt
2. Liikuv kaamera ja seisev objekt
3. Seisev kaamera ja liikuv objekt
4. Liikuv kaamera ja liikuv objekt

Piltide tegemisel suunasin koolitatavaid säriajaga loodavate efektide saavutamiseks kasutama oma kätt ja teise käega jäädvustama pilte, sest käsi on kõige kergemini liigutatav objekt, mida inimesel endal on kerge kontrollida ja seega jäädvustada käe liikumine ka pildile. Esimese puhul hoiti kätt ja kaamerat paigal ning tulemuseks tavapärane staatiline ja selge pilt, teise puhul liigutati kaamerat ja tulemuseks pidi tulema udune pilt. Kolmanda puhul liigutati kätt ja kaamera oli paigal, mille puhul käsi pidi pildile jääma liikuvana ja neljandal juhendasin osalejaid liigutama kätt ja kaamerat koos, samaaegselt ja samas suunas, et käsi jääks pildil selge ja taust oleks liikumises. Seejärel tõin enda ja teiste fotograafide töödest näiteid, mida nende efektidega teha saab ja kuidas säriajaga mängides on võimalik luua erilisi kaadreid nagu näiteks pildil 1 (mis esindab neljanda pildi tingimusi liikuvast kaamerast ja liikuvast objektist), kus liikuva kaamera ja pika säriajaga on pildile püütud jalgrattur ning taust on jäänud tänu pikale särile uduseks tekitades pildil efekti liikumisest.

Pilt 1. Pika säriaaja ja liikuva kaameraga pildile püütud jalgrattur. (allikas: Rowse 2010)

3.5 Teooria (valgus)

Kuna valgus on fotograafias väga oluline, sest põhiliselt manipuleeritakse sensorini jõudva valgusega ning selle valguse põhjal kujuneb pilt, siis käsitles järgmine koolituse osa valgust ja sellega arvestamist just inimest pildistades. Olen isiklikult kogenud, et väljas inimesi pildistades on alati küsimuseks see, et kuhu jätta päike kaamera suhtes ja inimeste suhtes. Sama dilemmaga suhestusid ka koolitatavad. Seega käisime üle mõned põhitõed. Toetusin oma kogemustele ja eelpool loodud teooriale ehk tõin välja keskpäevase päikesega pildistamise ohud, mida illustreeris näiteks pilt 9, millel on näha portreepilt, kus päike on ajanud pildistatava kissitama ja loonud näole tugevad varjud. Tõin välja soovitatavad alternatiivsed olud pildistamiseks nagu näiteks kuldne tund ja pilvised ilmad. Aga kuna alati ei saa valida sobivamat aega ja olusid, siis tuleb hakkama saada nende tingimustega, mis parasjagu olemas on, siis järgnes teooriale praktiline harjutus, mis tutvustas võimalusi, kuidas teha häid pilte ka keskpäevases päikesevalguses.

3.6 Praktiline harjutus

Liikusime koolitatavatega õue, kus siras väga ere päike, mis lõi täpselt sobivad tingimused selleks, et mõnda nippi proovida. Harjutasime vabatahtliku modelli peal päikesevalguses pildistamist ja leidsime võimalusi, kuidas tugevat valgust hajutada ja pehmendada. Koolitatavad pildistasid alustuseks modelli päikesevalguses nii nagu nad tavaliselt pildistaksid. Seejärel proovisime päikesevalgust hajutada käepäraste vahenditega ja kasutasime hajutina õhukest valget riideeset. Proovisime ka modelli pildistada erinevate

tehnikatega avatud varjus. Samuti tutvustasin lühidalt peegeldi tööpõhimõtet ja tegin väikese demonstratsiooni lihtsa valge A4 paberiga, mis aitab täita pildistataval objektil tekkivaid varje peegeldades valgust varjatud alale. Peale praktilist harjutust tundsin jällegi, et hädavajalik oleks vaadata koolitatavate tehtud pilte koos, sest nii oleksime saanud praktilisest harjutusest kõik rohkem kasu.

3.7 Teooria (kompositsioon)

Kompositsiooni puhul põhinesin jällegi eelpool loodud teooriale tutvustades koolitatavatele fotograafias põhiliselt kasutatavat kolmandikureeglit, mille puhul on oluline, et objekt ei asuks pildil keskel, vaid kahe horisontaalse ja vertikaalse kolmandikjoonte ristumiskohtades (ehk huvipunktides) nii nagu on näidatud pildil 12, kus majakas on asetatud alumisse vasakusse huvipunkti.

Pilt 12. Näide kolmandikureegli rakendamisest majaka jäädvustamisel (allikas: Miller-Wilson)

Kolmandikureeglil on palju erinevaid nüansse olenevalt pildistatavast objektist ja olukorrast ning samuti esineb selles ka erandeid, mida proovisin koolitatavatele tutvustada ning neid kõiki ka näidetega ilmestada, et asi oleks kergemini mõistetav.

3.8 Praktiline arutelu

Ajalimiidi tõttu ei hakanud kõike koolitavatega praktikas katsetama, vaid näitasin pilte ja palusin arutleda ja pakkuda välja, kuidas saaks või oleks saanud pilti paremini teha selle info põhjal, mida eelnevalt olin edastanud. Ühe näitena toon pildi 23.

Pilt 23. Tasakaalus olev kompostisioon

Koolitavad tõid välja, et pildil on näha sümmeetriat ja see juba toimib. Samas leiti ka, et pigem võiks asetada rõhu puudele, sest need on huvitavamad kui valge maapind. Mõni tõi välja, et paremal tundub olevat üks kasepuu, mida tahaks pigem näha ja pakuti ka välja, et tagapool on näha maju, mida oleks ehk huvitavam pildistada. Mõni oli pildiga rahul ka sellisena.

Selliseid pilte oli veel neli, mida koos analüüsisime ja proovisime õpitu järgi leida viise, kuidas pilte paremaks saaks teha. Koolitavad tõid välja kõiki neid asju, millest olin teoorias rääkinud, tegid asjalikke ettepanekuid ja märkusi. Jäin sellega rahule, sest sain aru, et ilmselt olin suutnud teemat arusaadavalt edastada.

3.9 Kooolituse kokkuvõte

Lõpetuseks küsisin uuesti, millele koolitavad nüüd pildistamisel kindlasti kavatsevad tähelepanu pöörata ja kordusid põhimõtteliselt samad asjad, mida toodi koolituse alguses välja, aga seekord olid vastused spetsiifilisemad ja toodi esile seda, et pildistamisel ja piltide jagamisel tahetakse rohkem arvesse võtta ka keskkonda ja selle säästmist. Tekkisid uued arutelud näiteks teemal, kui vähe me inimestena tegelikult mõtleme sellele, mida me teeme ning kui palju oma tegevusega nii virtuaalkeskkonda kui ka oma seadmeid reostame ja milline on meie postitatud piltide mõju teistele inimestele. Üks koolitav tõi välja, et kui presenteerime ainult oma häid ja edukaid hetki, siis võib see paljudele tekitada komplekse, sest neil ei pruugi nii hästi minna, mis on samuti teema, mis võiks noorte seas rohkem käsitlemist leida. Mulle väga meeldis, et tekkisid arutelud ja teema oli koolitavate jaoks aktuaalne ning sain tagasisidet, et koolitavad said koolitusest nii mõndagi kasulikku.

3.10 Eneserefleksioon koostatud ja läbiviidud pilootkoolituse põhjal ja parandusettepanekud täispikaks programmiks

Erinevad motivatsioonivormid peegeldavad indiviidi põhjuseid ülesannete täitmiseks ja on ajendatud sellest, kas taoline käitumine teenib indiviidi psühholoogilisi vajadusi. Autonoomset motivatsiooni defineeritakse kui käitumist, mis on kooskõlas inimese sisemiste eesmärkidega ehk käitumine on indiviidi poolt kindlaks määratud. Autonoomselt motiveeritud individid suudavad ennast tõenäoliselt palju efektiivsemalt reguleerida, sest nende autonoomsuse vajadus on rahuldatud, nad tunnevad valikuvabadust, isiklikku huvi ning neil on kontroll oma keskkonna ja tegude üle. Seevastu kontrollitud motivatsioon ajendab inimest tegutsema väliste tegurite mõjul nagu näiteks auhindade võitmine või teiste heakskiidu saavutamine või hoopiski karistuse ja süütunde vältimiseks. Kontrollitud motivatsiooni puhul tunnevad individid kohustust ja pinget ning tõenäoliselt täidavad ülesandeid seni, kuni välised surveajad on kohal. (Haggera, Hardcastleab, Chaterc, Mallettd, Pale & Chatzisarantis 2014, lk 566)

Selle töö koostamise puhul kogesin, et kuna olen fotograafiast huvitatud ja sellega ka päris pikalt tegelenud, siis tundsin suurt rõõmu, kui leidsin võimaluse kasutada enda hobi ära lõputöö kirjutamiseks. Lisaks fotograafiale on minu jaoks südamelähedane ka keskkonnahoid ja nägin, et minu autonoomne motivatsioon kasvas seda suuremaks, mida rohkem avastasin uut infot selle kohta, kui suur on virtuaalse keskkonna mõju füüsilisele

keskkonnale. Võimalus need kaks teemat (fotograafia ja keskkond) ühendada ning leida veel aspekte, mille läbi koolitus võiks kasulikuks osutuda, tegi töö tegemise minu jaoks põnevaks ja arendavaks. Mõistsin, et autonoomse motivatsiooni kasvatamine nii iseendas ja eelduste loomine selleks, et see kasvaks ka teistes on hädavajalik, et ükskõik millise töö tulemused võiksid olla väärtuslikud.

Kuna mul oli võimalus koolitus iseseisvalt üles ehitada, siis mõistsin, et sellise vabadusega kaasneb ka vastutus. Alguses oli ebakindel, sest ma ei arvanud, et ma oleksin võimeline teistele midagi õpetama. See ebakindlus oli hea, sest sain aru, et pean ennast arendama selleks, et mul lõpuks oleks võimekus teistele midagi õpetada. Kui tuletasin meelde koolis õpitut ja leidsin ka teoreetilisi allikaid, millele koolituse loomisel toetuda, siis muutusin enesekindlamaks ja suutsin põhjendatult võtta vastu otsuseid, mida koolitusel teha ja mida välja jätta.

Kindlasti sain keskkonna, turunduse ja identiteedi teemade puhul alla teadusliku ja tõestatud aluse, mille põhjal olen võimeline oma seisukohti paremini kaitsma. Enda eriala seisukohast sain aru, et virtuaalkeskkonda puudutava koolituse tegemine on oluline. Noorsootöötajana tahan ise aidata ja suunata noori lisaks füüsilisele keskkonnale ka virtuaalses keskkonnas käituma viisil, mis neid ja ümbritsevat ei kahjustaks ning loodan, et selle olulisust näevad aina enam ka teised noorsootöötajad.

Pilootkoolituse läbiviimise puhul loen oma eesmärgid täidetuks, sest suutsin luua tingimused selleks, et koolitatavad võiksid antud teemal omandada uusi teadmisi ja oskusi ning see ka juhtus, sest koolitatavad oskasid koolituse lõpus nimetada piltidel esinevaid fotograafilisi kitsaskohti ja teha ettepanekuid parandusteks.

Kuna eelpool kirjeldatud andragoogika põhitõed peavad oluliseks varasemate kogemuste esile toomist ja nende üle arutlemist, siis näen, et arutelu osa koolitusprogrammis õigustab ennast täielikult. Osalejate mõtteavalduste põhjal tekkisid seosed varasemate kogemustega, mis löid aluse nii sisemiseks motivatsiooniks kui ka vajaduseks ennast selles valdkonnas arendada ja parandada. Kuigi teadlikkus virtuaalsest prügist oli olemas, siis mõned numbrilised faktid panid osalejaid nende endi sõnul rohkem mõtlema ja motiveerisid tegema oma harjumustes muudatusi. Lisaks mõned elulised kogemused ja osalejate seisukohad tõid välja vajaduse ka seda teemat inimeste ja noorte seas rohkem käsitleda.

Olin rahul sellega, et olin loonud üsna kindla süsteemiga koolituse, milles mul endal oli koolitajana kerge orienteeruda, sest olin võtnud teema lihtsamateks osadeks ja suutsin tänu

sellele püsida raamides. Nägin taaskord, et põhjalik ettevalmistus on väga oluline ja kui mul ei oleks olnud materjale, slaidiesitlust ja harjutusi läbimõeldud, siis oleksin osanud küll teema ära rääkida, aga kindlasti oleks see olnud laialivalguv ja ebaloogilise ülesehitusega. Kuna fotograafia teema on väga lai, siis nägin oma arengut selles, kuidas võtta üks oskus lihtsamateks osadeks ja ehitada üles programm selle oskuse omandamiseks. Muidugi oli mul olemas teoreetiline alus, kuidas seda teha, aga see ka praktikas läbi katsetada annab juurde palju enesekindlust tulevikuks.

Hästi ei läinud see, et ma ei suutnud piisavalt efektiivselt koolituse käigus aega jaotada. Olin küll ettevalmistuses plaani valmis teinud ja läbi harjutanud selle, kui palju mul millegi peale kulub, aga kippusin koolituse käigus ikkagi kiirustama ja lõpus jäi mul aega üle, mille arvelt oleks tegelikult võinud teisi aspekte pikemalt, põhjalikumalt ja rahulikumalt seletada või anda rohkem aega praktilisteks harjutusteks. Järgmine kord tasub panna käima taimer või kell, mis oleks koolitaja jaoks nähtaval.

Lisaks sain aru, et seletasin ikkagi mingeid aspekte liiga keeruliselt lahti. Kuna olen ise pildistamisega juba üsna kaua tegelenud, siis on minu jaoks asi selge ja lihtne. Ma üritasin seletada säri, ISO ja ava toimimist võimalikult lihtsas keeles, aga tundus, et see ei olnud ka ikkagi piisav. Sain aru, et ainult mõnedest piltidest jääb väheks ja täispika koolituse puhul tuleks lisada iga mõiste selgituse juurde ka näited ja tulemused äärmuslike sätetega piltidest ning viia iga elemendi puhul läbi ka praktilised ülesanded. Koolituses viisin läbi harjutuse, mis kätkes endas ainult säriaaja mõistmist, aga täispikka koolitusse lisan ka ISO ja avaga seotud ülesanded. Teoorias ei näe ma mõtet nende säri, ISO ja ava aspektide pähe õppimisel, sest praktika käigus saadakse asjale kiiremini pihta ja pikem programm annab võimaluse praktiseerimiseks, aga pilootkoolitusel oleksin ehk asja lihtsustamiseks võinud tuua veel rohkem näitlikku materjali. Ka koolitatavad soovitasid mul koolitusse lisada pilte, kus on reegleid järgitud ja nende kõrval võiksid olla pildid, kus on reegleid eiratud, et tekiks võrdlusmoment. Võtan seda soovitust täispika koolitusprogrammi puhul arvesse.

Lisaks leidsin, et täispikas koolituses oleks kindlasti vaja ka interaktiivsete keskkondade kaasamist, et koolitatavate praktiliste ülesannete sooritused võiksid jõuda kohta, kus saaksime koos need üle vaadata. Selleks võib jagada Google Site lehekülge või Google Drive's luua album, kuhu koolitatavad saavad oma nutiseadmega tehtud tööd üles laadida ja projektoriga pilte seinale lastes saame koos neid analüüsida. Esiteks on koolitatavatel

võimalus see endale pärast arvutisse salvestada, märkmeid lisada ja hiljem õpitut meelde tuletada ning mina saan vaadata, kui palju on osalejad suutnud õpitut rakendada.

Täispikas koolituses annan rohkem aega aruteluks, kasutan rohkem näitlikku materjali, pikendan praktiliste harjutuste kestust ning annan osalejatele harjutamisel ka rohkem iseseisvust ning selleks, et harjutamine oleks ka tulemuslik ja sisukas, siis on koolitusse planeeritud e-portfooliote koostamine (täispikk koolitusprogramm asub lisas 4). Nii katsetaks koolitavat asjad ise oma silma ja telefoniga läbi ning talle jääks praktilisest kogemusest alles ka näitlik materjal.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö kirjutamise ajendiks on minu kogemus seoses inimeste harjumustega postitada sotsiaalmeediasse sisu, mis ei ole asjalik ja mida ei ole hea vaadata. Lisaks sisutühjusele mõjub see kahjulikult meie elukeskkonnale ja mõtlematud postitused võivad kahjustada nii postitaja lähedasi kui ka postitajat ennast. Leidsin, et oleks vaja töötada välja koolitusprogramm noorsootöötajatele, kes võiksid seeläbi ise areneda, aga viia sõnumit ka noorteni, et tulevikus võiksime lisaks füüsiliselt puhtale keskkonnale hoida loodust ka läbi virtuaalselt puhta keskkonna.

Seega oli minu töö eesmärgiks välja töötada koolitusprogramm, mis oleks suunatud noorsootöötajatele, kes peale koolituse läbimist võiksid analüüsida ja mõista sotsiaalmeediasse postitamise ohukohti, saaksid vajalikud baasteadmised ja oskused fotograafias ja mõistaksid vajadust, et viia need teadmised edasi ka noorteni. Töö käigus lõin aluse, mille põhjal tõsta teadlikust sotsiaalmeediasse postitamise tagajärgede kohta, otsisin välja andragoogilised põhimõtted, millest juhinduda täiskasvanute koolitamisel, viisin läbi pilootkoolituse ja pilootkoolituses kogetu põhjal töötasin välja täispika koolitusprogrammi. Pilootkoolituse viisin läbi Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakonna õppejõudude peal ja koolituse kestuseks oli 1,5 tundi. Koolitus sisaldas arutelusid, teoreetilist infot ja teooria rakendamist praktikasse. Täispikk koolitusprogramm koosneb viiest koolitusplokist, millest igaüks kestab hinnanguliselt 1,5 tundi ja mis käsitleb samu teemasid, mis pilootkoolituselgi käsitleti, aga pikemalt ja põhjalikumalt ning lisaks sisaldab aspekte, mis aitavad osalejatel õpitut efektiivsemalt ja sisukamalt talletada. Saan isiklikult koolitusprogrammi kasutada tulevikus oma tööpõllul ja usun, et kes julgeb asja kätte võtta, see võib samuti programmile tuginedes viia läbi koolitusi, mis suurendab võimalust, et inimesed saavad teadlikumaks ja virtuaalse keskkonna reostamine väheneb.

Loen oma eesmärgi täidetuks, sest koolitusprogramm sai välja töötatud ja kogesin, et programm suudab suures osas täita selle, mida ma programmiga taotlen. Muidugi vajab

programm veel palju arendamist, aga ainult teoorias seda teha on raske. Usun, et seda läbi viies ja analüüsides muutub see programm iga korraga täiuslikumaks ja paremaks.

SUMMARY

The reason behind writing this thesis was my experience with people's habits of posting content to social media that is not enjoyable to watch. In addition to having no interesting content these kinds of posts damage our environment and may also damage ourselves and people around us. Therefore I thought it would be useful to work out a training program for youth workers, who could develop their skills in photography but also carry this message to young people, so that we could take care of the environment not only by keeping our physical environment clean but also taking care of the virtual environment.

Therefore my goal with this paper was to come up with a program that is aimed to youth workers, who during the course would analyse and understand the dangers that are connected with posting photos to social media, would get basic knowledge and skills in photography and would see the need to share this message with youth. I created a base to increase awareness about the possible consequences of posting photos to social media, sought out important aspects of andragogy that must be followed to train adults, carried out a pilotcourse and based on that experience created a full training course. The pilot course took place among Viljandi Culture Academy's culture education lecturers and lasted for 1,5 hours. Full program consists of five parts from which each lasts 1,5 hours and goes through same topics as pilotcourse but on a deeper and more detailed level that help the learners to remember everything more efficiently. I personally can use this training program in the future while working and I believe that everyone who is willing to try can use this program to make people more aware, so that polluting virtual environments would decrease.

I think that I reached my goals because I was able to put together a program and I experience that the program can accomplish what I wanted in the first place. Of course it is possible and much needed to develop the program further, but it is difficult to do that only in theory. I believe that with practice and with a lot of analysing it will become better each time.

KASUTATUD ALLIKAD

- Andrae, A.S.G. ja Edler, T. 2015. On Global Electricity Usage of Communication Technology: Trends to 2030. *Challenges*, Nr 6, lk 117-157. doi:10.3390/challe6010117
- Ang, T. 2007. How to photograph absolutely everything. Great Britain: Dorling Kindersley Limited.
- Ang, T. 2013. Digital Photography Masterclass. New York: DK Publishing.
- Bayne, K.S., Cianfrone, B.A. 2013. The Effectiveness of Social Media Marketing: The Impact of Facebook Status Updates on a Campus Recreation Event. *Recreational Sports Journal*, Nr 37, väljaanne 2, lk 147-159. <https://doi.org/10.1123/rsj.37.2.147>
- Boost Your Photography. 2014. Composition: Rule of Thirds. <http://www.boostyourphotography.com/2014/05/rule-of-thirds.html> [19.05.2019]
- Bowman, S.L. 2009. Training From the Back of the Room!: 65 Ways to Step Aside and Let Them Learn. San Francisco: Pfeiffer
- Burns, L.M. 2018. Setting the scene: Street photography in Paris. <https://www.thewanderinglens.com/street-photography-paris/> [19.05.2019]
- Cambridge Dictionary. Meaning of photography in English. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/photography> [19.05.2019]
- Davis, B. 2019. How to Use the Rule of Thirds in Photography. <https://www.colesclassroom.com/using-rule-thirds-photography/> [19.05.2019]
- Debatin, B., Lovejoy, J.P., Horn, A.K. ja Hughes, B.N. 2009. Facebook and Online Privacy: Attitudes, Behaviors, and Unintended Consequences. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Nr 15, lk 83-108. doi:10.1111/j.1083-6101.2009.01494.x.
- EKSS. Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=katik> [19.05.2019]

- Gay, A. 2018. Rule of Thirds in Photography: Start Taking Amazing Photos.
<https://www.lightroompresets.com/blogs/pretty-presets-blog/6264342-the-rule-of-thirds>
 [19.05.2019]
- Hagger, M.S., Hardcastle, S.J., Chater, A., Mallett, C., Pal, S. ja Chatzisarantis, N.L.D. 2014. Autonomous and controlled motivational regulations for multiple healthrelated behaviors: between- and within-participants analyses. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, Nr 2:1, lk 565-601. DOI: 10.1080/21642850.2014.912945
- Heddeghem, W., Lambert, S., Lannoo, B., Colle, D., Pickavet, M. ja Demeester, P. 2014. Trends in worldwide ICT electricity consumption from 2007-2012. Gent: Ghent University.
- House, A.V. 2007. Flickr and Public Image-Sharing: Distant Closeness and Photo Exhibition. Berkley: University of California.
- Hion, J.P. 2018. Näiteid pildimaterjalide kasutamisest Eesti organisatsioonide kommunikatsioonis. [magistritöö] Tartu Ülikool. Tartu
- Internet World Stats. 2018. <https://www.internetworldstats.com/stats.htm> [17.05.2019]
- It's always autumn. Easy photo tip #2: How to find and use open shade.
<https://www.itsalwaysautumn.com/easy-photo-tip-2-how-to-find-and-use-open-shade.html>
 [19.05.2019]
- Jalali, F., Gray, C., Vishwanath, A., Ayre, R., Alpcan, T., Hinton, K. ja Tucker, R.S. 2014. Energy Consumption of Photo Sharing in Online Social Networks. University of Melbourne. 14th IEEE/ACM International Symposium on Cluster, Cloud and Grid Computing, lk 604-611. DOI 10.1109/CCGrid.2014.68
- Keerutaja, H. 2019. Digitaalne koristuspäev: digitaalne prügi koormab loodust.
<https://edasi.org/35778/digitaalne-koristuspaev-digitaalne-prugi-koormab-loodust/>
 [19.05.2019]
- Kemp, S. 2019. Digital 2019: Global Internet Use Accaleres. <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>
 [19.05.2019]

Knowles, M. 1978. *Andragogy: Adult Learning Theory in Perspective*. North Carolina State University, Raleigh.

Knowles, M. 1973. *The Adult learner: A neglected species*. American Society for Training and Development.

Knowles, M., Holton, E.F. ja Swanson, R.A. 1998. *The adult learner*. Sixth edition. London: Elsevier.

Krages, B. 2005. *Photography - the art of composition*. New York: Allworth Press

Lindeman, E.C. 1926. *The meaning of adult education*. New York: New Republic Inc.

Long, B. 2007. *Complete Digital Photography* Fourth edition. Massachusetts: Charles River Media.

Manning, E. 2012. Quick photo tips: Control the light – diffusion.

<http://erinmanning.com/photo-techniques/quick-tips-control-the-light-diffusion/>

[19.05.2019]

Medina, J. J. 2014. *Brain rules*. Seattle: Pear Press

Mendelson, A.L ja Papacharissi, Z. 2010. *Look at us: Collective Narcissism in College Student Facebook Photo Galleries*. Temple University, Philadelphia: Routledge.

Merriënboer, J.J.G. ja Kirschner, P.A. 2018. *Training Complex Cognitive Skills: A Four-Component Instructional Design*. Third Edition. New York ja London: Routledge

Miguel, C. 2016. Visual Intimacy on Social Media: From Selfies to the Co-Construction of Intimacies Through Shared Pictures. *Social Media + Society*, aprill-juuni väljaanne, lk 1 –10. DOI: 10.1177/2056305116641705

Mihkelmaa, O. 2018. Arvutused säriaaja, ava ja ISO-ga.

http://www.olev.ee/fotoblogi/fotostuudio/fotograaf/arvutused_sariaja_ava_ja_iso_ga.html

[19.05.2019]

Miller-Wilson, K. *How to take professional pictures*.

https://photography.lovetoknow.com/How_to_Take_Professional_Pictures [19.05.2019]

Morleya, J., Widdicksb, K. ja Hazas, M. 2018. *Digitalisation, energy and data demand: The impact of Internet traffic on overall and peak electricity consumption*. United

Kingdom: Lancaster University. *Energy Research & Social Science*, Nr 38, lk 128–137.
<https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.01.018>

Neudorf, R. 2019. Löö kaasa: 25. jaanuaril toimub Eestis digikoristuse päev.
<https://digitark.ee/digitaalne-koristuspaev/> (19.05.2019)

Nichole, P. 2018. Katie Lively. <https://peytonnicholephoto.wixsite.com/mysite/full-galleries> [19.05.2019]

O'Caroll, B. 2016. A Comprehensive Beginner's Guide to Aperture, Shutter Speed, and ISO. <https://petapixel.com/2016/06/25/comprehensive-beginners-guide-aperture-shutter-speed-iso/> [19.05.2019]

Oxford Living Dictionaries. 2019. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/selfie> [19.05.2019]

Pajuste, I. 2017. Karja kihelkonna laulu- ja tantsupidu "ISE Ilutegija".
<https://indrek.pajuste.eu/index.php?/albums/karja-kihelkonna-laulu-ja-tantsupidu-ise-ilutegija/content/tantsulaulupidu-7/> [19.05.2019]

Pajuste, I. 2017. Karja kihelkonna laulu- ja tantsupidu "ISE Ilutegija".
<https://indrek.pajuste.eu/index.php?/albums/karja-kihelkonna-laulu-ja-tantsupidu-ise-ilutegija/content/tantsulaulupidu-32/> [19.05.2019]

Pajuste, I. 2018. Öös on sõnu ja muusikat.
<https://indrek.pajuste.eu/index.php?/albums/oeoes-on-sonu-ja-muusikat/content/osjm-61/> [19.05.2019]

Patchin, J.W. ja Hinduja, S. 2012. Cyberbullying prevention and response: expert perspectives. New York: Routledge. 17:3-4, lk 449-449, DOI: 10.1080/13632752.2012.706901

Peterson, B. 2003. Learning to see creatively. New York: Amphoto Books.

Phototraces. 2019. Rule of Thirds in Photography.
<https://www.phototraces.com/definition-of-rule-of-thirds-in-photography/> [19.05.2019]

Photographylife. 2019. Introduction to ISO in Photography.
<https://photographylife.com/what-is-iso-in-photography> [19.05.2019]

- Pihelgas, A. 2014. Praktiline fotograafia. Tallinn: Varrak.
- Rowse, D. 2010. Mastering Panning – Photographing Moving Subjects. <https://digital-photography-school.com/mastering-panning-to-photograph-moving-subjects/> [19.05.2019]
- Saart, P. 2017. Instagram. <https://www.instagram.com/priidusaart/> [19.05.2019]
- Saart, P. 2018. Instagram. <https://www.instagram.com/priidusaart/> [19.05.2019]
- Saart, P. 2019. Instagram. <https://www.instagram.com/priidusaart/> [19.05.2019]
- Schroeder, J. 2014. Snapshot Aesthetics and the Strategic Imagination. In Visible Culture. Issue 18.
- Serafinelli, E. 2018. Visual Media Marketing In Digital Life on Instagram. <https://doi.org/10.1108/978-1-78756-495-420181004> (19.05.2019)
- Shively, K. ja Thomason, M. 2014. Facebook Study. Simply Measured Q3. A sprout Social Community.
- Siculiano, V. 2014. Visual Marketing Secrets: How to use smartphone photography to engage online and attract more customers. Say Wow Marketing.
- Simple As That. 2015. Understanding the rule of thirds in photography. <https://simpleasthatblog.com/understand-rule-of-thirds-photography/> [19.05.2019]
- Tam, D. 2012. Facebook processes more than 500 TB of data daily. <https://www.cnet.com/news/facebook-processes-more-than-500-tb-of-data-daily/> [19.05.2019]
- Tiidenberg, K. 2018. Selfies: Why We Love (and Hate) Them. Society Now, lk 75-100 <https://doi.org/10.1108/978-1-78754-357-720181003>
- Trafton, A. 2014. MIT neuroscientists find the brain can identify images seen for as little as 13 milliseconds. <http://news.mit.edu/2014/in-the-blink-of-an-eye-0116> (19.05.2019)
- Vogel, D.R., Dickson, G.W. ja Lehman, J.A. 1986. Persuasion and the Role of Visual Presentation Support: The UM/3M Study. Minnesota: University of Minnesota.
- Wedel, M. ja Pieters, R. 2008. Visual marketing from attention to action. Lawrence Erlbaum Associates. New York: Taylor & Francis Group.

Wood, R. 2015. Depth of field simplified. <https://www.lightstalking.com/depth-of-field-simplified/> [19.05.2019]

Woollaston, V. 2013. Revealed, what happens in just ONE minute on the internet: 216,000 photos posted, 278,000 Tweets and 1.8m Facebook likes.
<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2381188/Revealed-happens-just-ONE-minute-internet-216-000-photos-posted-278-000-Tweets-1-8m-Facebook-likes.html>
[19.05.2019]

Young, D. 2015. Tutorial: Rule of Thirds. <https://fujifilm-blog.com/2015/06/16/tutorial-rule-of-thirds/> [19.05.2019]

LISAD

Lisa 1. Helesti ja hajuti tööpõhimõtted

Allikas: Pihelgas 2014, lk 30

Raskusaste:
**

Helesti ja hajuti – kaks lihtsat abivahendit

SUL ON VAJA:

- kaamera
- helesti
- helesti valmistamiseks: penoplastitahvel, foolium, ehitussilikoon
- hajuti (valge vihmavari)
- hajuti valmistamiseks: puitraam, valge nailonkangas, nöel, tugev nõör
- assistent või abiõppis sõber

Kõige suurem on hajuti. Teised kaks on erineva suuruse ja kujuga helestid. Kolmnurkne on kuldne ning väike ümmargune kuldse-hõbedase segu.

30

Helesti (reflektor) ja hajuti (difuuser) on kaks sagedamini valgusolukorra kujundamiseks kasutatavat abivahendit. Need võib osta endale fotopoeist, kuid mõlemad on võimalik käepärastest vahenditest valmistada ise.

Alustame helestist. Helestit võiksime kasutada olukorras, kus soovime olemaolevat loomulikku valgust või ka välklambi valgust suunata pildistatavale objektile, et pehmemdada varje. Samuti võib helestit kasutada objekti väljatoomiseks nõrgalt valgustatud alas. Põhjuseid ja võimalusi helesti kasutamiseks on tegelikult palju. Helesteid on erinevaid, seda nii suuruselt, kujult kui valguse peegeldamise omadustelt. Helesti suurus valitakse võttel eelkõige selle järgi, kui suurt ala soovitakse helestada. Rusikareegli järgi võiks helesti olla sama suur kui objekt, mida helestatakse. Seega, inimese täispikkuses pildistamisel võiks kasutada helestit, mille kõrgus on 2 meetrit. Helested on tavaliselt valge, hõbedase, kuldse või segatud hõbekuldse pinnaga. Valge helesti on sageli pildistamisel kindla peale minek, sest see peegeldab sama värvustemperatuuriga valgust, mis temale langeb, ning tagab loomuliku tulemuse. Hõbedane helesti annab neutraalse ja kuldne vastupidi sooja valguse. Nende kasutamine võib sõltuda loomuliku valguse iseloomust, aga ka fotograafi eesmärkidest.

Päikeseloojangu ajal annab kuldne helesti sobiva sooja tooni, kuid vahel võimendab valguse ebaloomulikult kuldseks. Helesti kaugusega objektist kujundame peegeldatava valguse intensiivsust. Tuues helesti objektile lähemale, saame teravamale ning intensiivsema valguse, viies selle kaugemale, on tulemus vastupidine. Pealegi, kaugemalt helestades suureneb valgustatava ala ulatus. Põhimõtteliselt suhtu helestisse nagu valgusallika kasutamisse, kehtivad sarnased põhimõtted.

Helesti võid teha ka ise. Poeist ostetud helesti ainuke eelis on see, et seda saab väikeseks kokku pakkida. Helesti valmistamiseks sobib suurepäraselt ehitusmaterjalina kasutatav penoplastitahvel. Nii on valge pind helestamiseks sul olemas. Tahvli teise poole võid edukalt kujundada hõbedaseks helestiks. Selleks kasuta fooliumi, seda eelnevalt kortsutades ja seejärel veidi siludes, et ei tekiks peegelpinda, mis annab liialt terava valguse. Liimi foolium ehitussilikooniga penoplastile. Kahe erineva pinnaga helesti ongi valmis.

Stuudios on võimalik kasutada helesti paigutamiseks statiivi. Väliitingimustes teeb tuul enamasti statiivi kasutamise ebaotstarbekaks. Kui kasutad abilist või assistenti, siis ära unusta, et vaid sina näed tegelikku valgusolukorda, mis jääb kaadrisse. Fotograafi ülesanne on

Helesti ja hajuti – kaks lihtsat abivahendit

juhendada assistenti valguse seadmisel. Lisaks helesti kaugusele on oluline ka helestilt langeva valguse suund ja nurk.

Hajutit ehk difuuserit kasutatakse terava valguse hajutamiseks. Valgusallikaks võib olla nii päike kui tehisvalgus. Hajuti asetatakse valgusallika ja pildistatava objekti vahele. Põhimõtteliselt tekitatakse n-ö pehme pilvealune valgus. Hajuti on tava-

liselt tehtud valgust poolläbilaskvast valgest nailonkangast ja pingutatud raamile. Terava ja kontrastse valguse kiired muudavad pärast hajuti pinna läbimist suunda ning langevad nüüd objektile juba erinevatest suundadest. Valguse iseloom on muudetud pehmemaks ning tekivad ka hajusa piirjoonega varjud. Hajuti toomine objektile lähemale

NIKON D700 + Nikkor
70–200 mm f/2,8; 70 mm;
1/1250 s; f/2,8; ISO 200

Keskpäevases päikese-
valguses valitsevad pildil
heledalt valgustatud alade
kõrval tugevad varjualad.
Kui selline valgusolukord
pole soovitud, siis peab
fotograaf leidma võimalikke
lahendusi.

NIKON D700 + Nikkor
70–200 mm f/2,8; 70 mm;
1/1000 s; f/4,0; ISO 200

Erinevalt helestist annab hajuti
palju mahedama valguse ning
seepärast on kontrastses val-
guses hajutiga lihtsam jätta
näole pehmed varjud. Hajutina
võib kasutada ka suurt valget
vihmavarju.

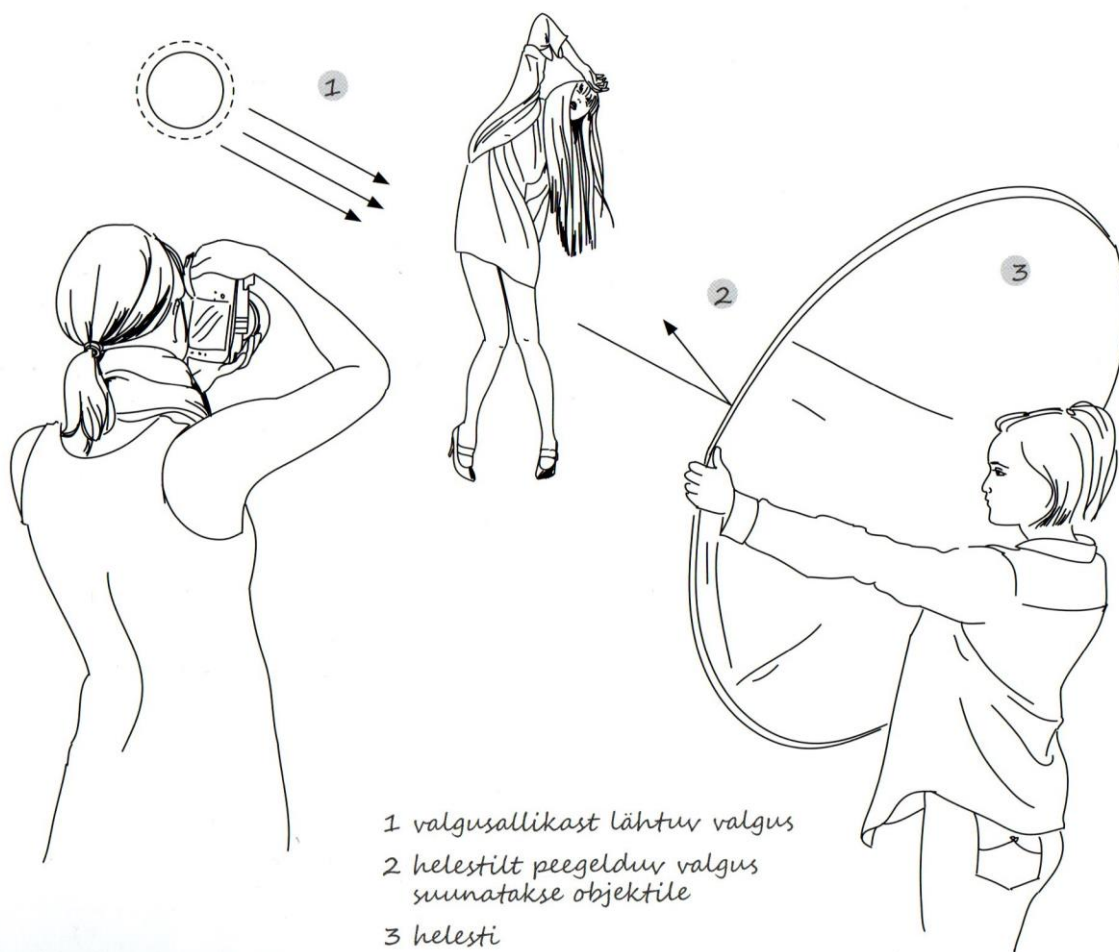

Helesti ja hajuti – kaks lihtsat abivahendit

suurendab valguse intensiivsust. Taas on tekkinud sama olukord, nagu oleks sul kasutada suure pinna ja pehme valgusega valgusallikas.

Hajuti valmistamine on samuti lihtne. Sul on vaja puidust või muust kergest materjalist raami, millele pingutada riie. Riideks sobib näiteks valgest nailonist õhuke vannikardin. Vahel olen kasutanud

hajutina valget vihmavarju. Vihmavarju sfääriline pind annab veelgi hajasama valguse, kui seda teeks raamile pingutatud valge kangas. Vihmavarju puuduseks on vaid see, et kuna tema pind on väike, peab ta olema objektile suhteliselt lähedal ja seepärast sobib ta hajutiks vaid väiksemaid objekte pildistades.

NIKON D700 + Nikkor 70–200 mm f/2,8;
185 mm; 1/640 s; f/6,3; ISO 200

Kuna helestati madalalt, siis peegeldati valgus ka kübara alla. Nüüd on näol piisavalt valgust ja silmades sära. Helestades jälgi, et valgus ei pimestaks modelli ega sunniks teda silmi kissitama. Parema tulemuse saamiseks vii helesti modellist kaugemale. Heleda päikesega kasuta pigem pehmema valgusega valget helestit, mitte läikiva pinnaga hõbedast.

FOTO: AIVAR PHELGA

FOTO: AIVAR PHELGA

Nikon D700 + Nikkor 70–200 mm
f/2,8; 200 mm; 1/200 s; f/6,3;
ISO 200

Loojuv päike tekitas huvitava kontra-
valguse ja helenduse juustes. Helestil
on kuldse ja hõbedasega vahelduv
peenike muster, mis annab objektile
soojema valguse. Kuldne helesti
oleks võimendanud päikese kuldset
valgust veelgi ning nahale poleks
jäänud loomulikku tooni.

Lisa 2. Pilootkoolituse kava

Aeg: Kokku: 1,5 h	Teemad ja alateemad: Fotograafia: Valgus, teravussügavus, kompositsioon	Kasutatavad koolitusmeetodid: Arutelud, praktilised ülesanded	Koolitusmaterjali lühikirjeldus: Slaidiesitlused, materjalid noortega töötamiseks, näitlik nutitelefon
13:00	Sissejuhatus koolitusse. Ülevaade eesootavast.	Sissejuhatav jutt	Ajakava.
13.05	Osalejate senised pildistamisharjumused. Osalejate põhimõtted ja seisukohad. Kui palju pilte koolitatavad tavaliselt päevas teevad? Millele pildistamisel keskenduvad? Kui tihti pilte teistega internetis jagavad? Lühike probleemsitatsiooni kirjeldus ja arutelu Noorte põhimõtete kujundamine selles valdkonnas	Arutelu Küsimused:	Tahvel või plakat ja kirjutusvahendid

13.20	<p>Pildistamiseks vajalik varustus ja fotograafia põhielemendid</p> <p>Ava, säri ja ISO (ja müra suhted)</p> <p>Valgus</p> <p>Mis toimub nutitelefonikaameras (vähestes ja rohketes valgustingimustes)</p>	Miniloeng	<p>Isiklik konspekt</p> <p>Nutitelefonid</p>
13.30	<p>Valgustingimuste mõju pildi kvaliteedile</p> <p>Automaatsete seadistuste enda kasuks rakendamine</p>	Praktiline harjutus	Nutitelefonid
13.40	<p>VALGUS</p> <p>Kuldne tund ja pilvised ilmad</p> <p>Kuhu jätta päike ja kust pildistada inimest?</p>	Miniloeng	
13.55	<p>Praktiline ülesanne</p> <p>Kuidas leevendada otsest päikesevalgust ja täita varje ?</p>	Praktiline ülesanne	<p>Valge lina</p> <p>Valge paber</p>
14.10	<p>KOMPOSITSIOON</p> <p>Kolmandike reegel (maastiku ja objektide pildistamisel)</p>	Miniloeng	Slaidiesitlus

	Inimeste pildistamine (pearuum ja vaateväli)		
14.20	Praktiline ülesanne Piltide hindamine	Arutelu	Slaidid
14.28	Lõpetamine	Kokkuvõte	

Lisa 3. Täispika koolitusprogrammi üldine kava

Kestus	Teemad ja alateemad	Kasutatavad koolitusmeetodid	Koolitusmaterjali lühikirjeldus
ESIMENE KOOLITUSBLOKK (1,5 h)			
20 minutit	Sissejuhatus koolitusse. Ülevaade eesootavast. Tutvumine	Enesetutvustus Tutvumisring	Koolituse detailne ajakava (igale osalejale) Tahvel/paber Markerid
45 minutit	Meie käitumisharjumused ja hoiakud seoses pildistamise ja piltide jagamisega	Arutelu Juhtumianalüüs	Aruteluküsimused Juhtumi kirjeldus
20 minutit	E-portfoolio koostamise õpetus.	Lühiloeng + esitlus Virtuaalkeskkond	Arvuti Projektor Internetiühendus
30 minutit	PAUS		
TEINE KOOLITUSBLOKK (1,5 h)			
30 minutit	Kaamera toimimise põhimõtted üldiselt SÄRI	Teoreetiline lühiloeng + esitlus + praktiline ülesanne	Arvuti Projektor Esitlus

30 minutit	Kaamera toimimise põhimõtted üldiselt ISO	Teoreetiline lühiloeng + esitlus + praktiline ülesanne	Arvuti Projektor Esitlus
20 minutit	Kaamera toimimise põhimõtted üldiselt AVA	Teoreetiline lühiloeng + esitlus + praktiline ülesanne	Arvuti Projektor Esitlus
10 minutit	E-portfoolio täiendamine	Iseseisev töö	Internetiühendus
30 minutit	PAUS		
KOLMAS KOOLITUSBLOKK (1,5 h)			
20 minutit	Fotograafia elemendid 1. Valgus	Loeng + esitlus + praktiline harjutus	Arvuti Projektor Esitlus
20 minutit	1.Valgus Päikesevalguses/ pilves ilmaga pildistamine	Praktiline ülesanne + arutelu	Valge lina või riided (õhemad ja paksemad) Nutitelefonid

20 minutit	Fotograafia elemendid 2. Teravussügavus	Loeng + esitlus	Arvuti Projektor Esitlus
20 minutit	2. Teravussügavus Kahe- ja kolmeplaaniline teravus eritasanditel	Praktiline harjutus	Nutitelefonid
10 minutit	E-portfoolio täiendamine	Iseseisev töö	Internetiühendus Nutitelefonid
30 minutit	PAUS		
NELJAS KOOLITUSBLOKK (1,5 h)			
45 minutit	Fotograafia elemendid 3. Kompositsioon Kolmandike reegel (üksikobjekti, maastiku ja inimene puhul)	Loeng + esitlus Arutelu	Arvuti Esitlus
30 minutit	Fotograafia elemendid 3. Kompositsioon Kolmandikureegli rakendamine erinevates kontekstides	Praktiline ülesanne	Nutitelefon

15 minutit	E-portfoolio täiendamine	Iseseisev töö	Nutitelefonid Internetiühendus
30 minutit	PAUS		
VIIES KOOLITUSBLOKK (1,5 h)			
30 minutit	Ühise e-portfoolio analüüs Õpitu meeldetuletamine tehtud piltide põhjal Parandusettepanekute tegumine	Vaatlus Arutelu	Arvuti Projektor Internetiühendus
30 minutit	Kuidas käsitleda teemat noorte seas?	Grupitöö Arutelu	Plakatipaberid Markerid
30 minutit	Lõpuring	Arutelu	

Lisa 4. Täispikk koolitusprogramm

1. SOTSIAALMEEDIA FOTOGRAAFIA KOOLITUSPROGRAMM

Käesoleva programmi koostamiseks toetun eelpool loodud teooriatele ja läbiviidud pilootkoolituse analüüsile, et panna kokku täispikk sotsiaalmeedia fotograafia koolitusprogramm noorsootöötajatele, mis aitaks noorsootöötajatel muuta nii enda pildistamisharjumusi ja nende jagamise põhimõtteid sotsiaalmeedias ning inspireeriks neid teemasid rohkem ka noortega käsitlema. Programmis on põhjalikult toodud välja kogu toetav info, mida koolitaja peaks osalejatele edastama, toetava info juurde käivad slaidid. Samuti praktilised ülesanded ja nende juurde käiv protseduuriline info. Toetavat infot proovisin aga panna lihtsamasse sõnastusse, et seda oleks koolitajal kergem edastada ja osalejatel kergem vastu võtta.

Koolituse nimetus: fotograafia koolitus sotsiaalmeediakontekstis

Sihtgrupp: Noorsootöötajad

Soovitav osalejate arv: 20 inimest

Ajaline kestus:

Eesmärgid:

- osalejad toovad välja oma harjumusi ja hoiakuid seoses pildistamisega ja piltide jagamisega sotsiaalmeedias
- osalejad teavad ja oskavad teha ettepanekuid piltide parandamiseks koolituse käigus õpitud fotograafiliste põhitõdede alusel
- osalejad loovad läbi praktiliste harjutuste oma töödest isikliku portfoolio

Eelinfo osalejatele:

- koolituse toimumise koht ja aeg;
- koolituse üldine ajakava;
- muu korralduslik info olenevalt koolituse toimumise tingimustest (lõuna, transport, tasud jne);
- vahendid, mis osalejad peaksid kaasa võtma (nutitelefon; muu vastavalt vajadusele);
- nutitelefonil on eelnevalt vaja laadida tasuta programm Google Site või Google Esitlused;

- osalejatel paluda saata ka e-maili aadressid, et tagada kõikide ligipääs ühise e-portfoolio failile, mida koolituse käigus kujundama hakatakse.

1.1 Esimene koolitusplokk (1,5 h)

1.1.1. Sissejuhatus koolitusse

Kestus: 20 minutit (olenevalt osalejate hulgast)

Vahendid: Välja printitud koolituse detailsem ajakava igale osalejale

Sissejuhatus eesmärgiks on, et koolitatavad on informeeritud sellest, mis koolituse käigus toimuma hakkab ja koolitaja saab ülevaate koolitatavate kogemusest seoses fotograafiaga.

Tegevus: Koolitaja tutvustab ennast, annab ülevaate koolitusel toimuvast ja jagab välja koolituse ajakavad. Seejärel tehakse väike tutvumisring, kus osalejad saavad öelda oma nime ja paari lausega kirjeldada oma kogemust seoses fotograafiaga ning väljendada oma ootusi seoses koolitusega.

1.1.2. Arutelu

Kestus: kuni 45 minutit

Arutelu eesmärgiks on see, et osalejad väljendavad enda hoiakuid ja arvamusi seoses sotsiaalmeedia fotograafiaga ja saavad teada ka teiste osalejate seisukohad, oskavad tuua välja teema olulisust nii globaalses kui personaalses aspektis ning mõistavad teema käsitlemise olulisust noorte seas.

Vajalikud vahendid: Tahvel/plakatipaber, markerid, isiklik konspekt koos aruteluküsimuste ja juhtumi kirjeldustega.

Tegevus: Koolitaja algatab koos osalejatega arutelu ja kirjutab iga küsimuse puhul osalejate väljatoodud jutust üles märksõnad, millele saab hiljem tagasi vaadata.

Arutelu küsimused:

1. Kui tihti pilte teed? Kas hetkede jäädvustamine on sinu jaoks oluline?
2. Millele pildistamisel keskendud või mida oluliseks pead?
3. Kui tihti pilte teistega jagad/postitad/saadad erasõnumites?

4. Mis laadi pilte sulle endale sotsiaalmeedias vaadata meeldib? Millised pildid on sinu arvates ebavajalikud või üleliigsed?

5. Kuidas suhtud teistest inimestest piltide üleslaadimisse sotsiaalmeedias? Kas oled kogenud seda, et sinust pannakse sotsiaalmeediasse üles pilt, mis sulle ei meeldi? Kuidas seda ennetada?

Seejärel võiks tuua elulise näite ühe tõestisündinud juhtumi põhjal, mis viib rõhu keskkondlikule aspektile. Lugu juhtus minuga isiklikult, seega räägin seda mina-vormis, aga kindlasti võib anda tegelastele nimed, et oleks seda ise mugavam rääkida.

Juhtusin rääkima naisterahvaga, kes kurtis mulle, et ta ei salli absoluutselt ühekordseid nõusid ning väldib nende ostmist iga hinna eest. Naisterahvas väljendas veel sügavat pahameelt nende suhtes, kes iga päev oma lõunat ühekordsetest nõudest tarbivad ja need hiljem lihtsalt ära viskavad. Mõistsin tema muret täielikult ja on ju kõigi jaoks teada tõde, et ühekordsed nõud keskkonnale head ei ole. Jutt aga jätkus ja naisterahvas pajatas mulle õhinaga oma hiljutisest välismaareisist ning hakkas näitama pilte nii facebookis kui ka privaatsõnumites, mida ta tütreaga oli jaganud. Neid pilte oli päris kuhjaga ja väga suurt esteetilist väärtust (minu kui hobifotograafi silmis) neil ei olnud. Mõistsin, et naisterahvas on ilmselt puhtast teadmusest iseenda põhimõtetega vastuolus.

Küsimus osalejatele: Milles väljendus naisterahva vastuolu?

Arutelus võiks jõuda selleni, et rohked pildid sotsiaalmeedias reostavad samamoodi keskkonda nagu ühekordsed nõud. Koolitaja toetub teooriale, mida eespool ehk töö vajalikkuse põhjenduses on välja toodud.

1.1.3. E-portfoolio koostamine

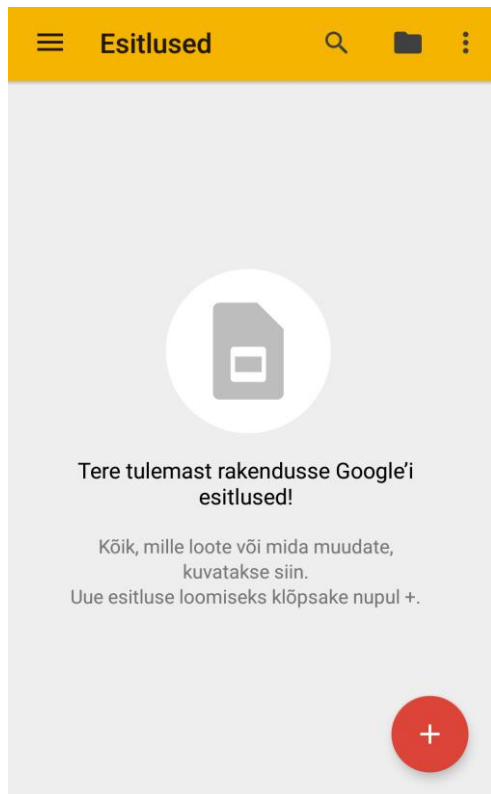
Kestus: 20 minutit

Eesmärgiks on see, et osalejad mõistavad, kuidas kasutada virtuaalset keskkonda, kuhu laadida koolituse käigus pilte.

Vajalikud vahendid: Arvuti, projektor, internetiühendus

Tegevus: Kuna teooria seletamine e-portfoolio tutvustamise juures on ebavajalik ja tegemist on praktilise ülesandega, siis on protseduuriline info järgmine ja tegevust ilmestavaid pilte võiks näidata projektoriga seinale:

Keskkond, mida koolituse käigus portfoolio loomiseks soovitan kasutada on Google Site ehk Google Esitlused. Kui programm on telefoni laetud, siis tuleb programm avada ja avanema peaks selline pilt nagu pildil 1. Uue esitluse loomiseks tuleb vajutada punasele plussmärgile all paremas nurgas.

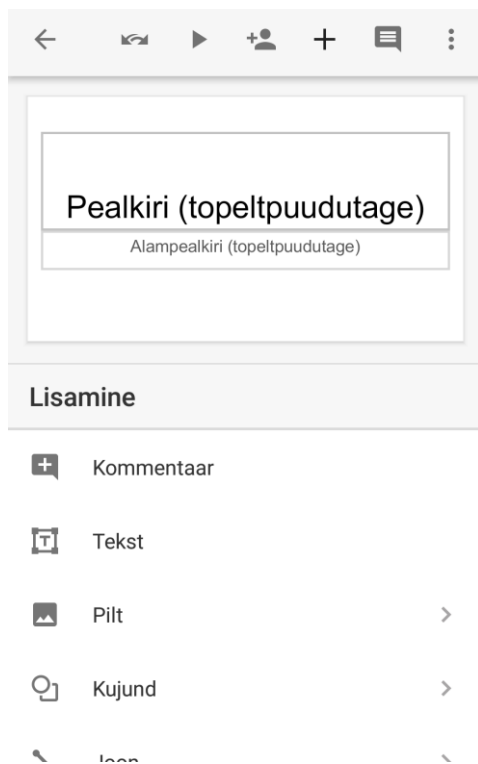
Pilt 1.

Seejärel tuleb vajutada märgile “+” üleval paremas nurgas, mida on näha pildil 2.

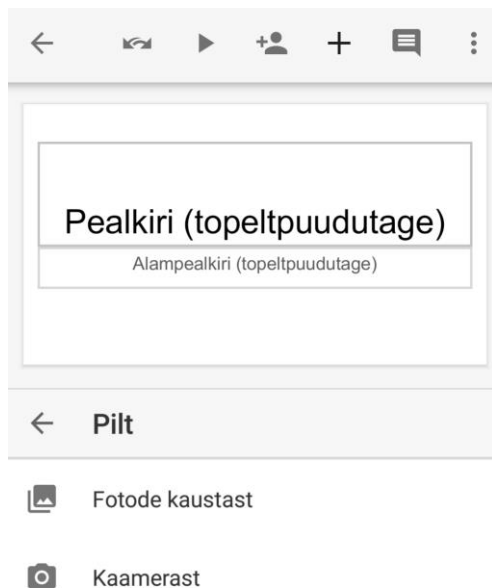
Pilt 2.

Avanevad lisamise võimalused ning sealt tuleb valida “pilt” nagu näha pildil 3.

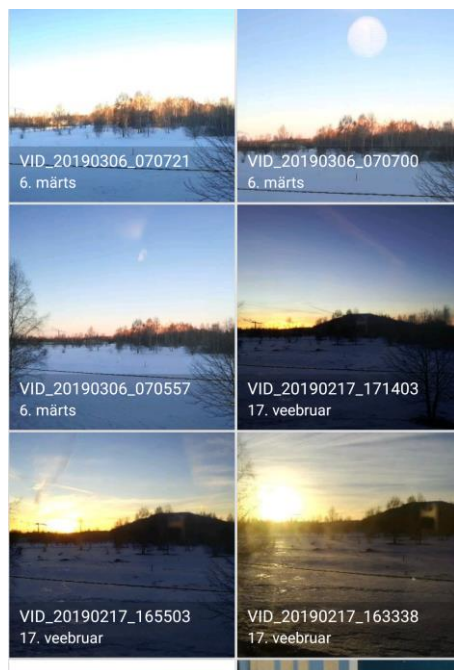
Pilt 3.

Ning seejärel vajutada “fotode kaustast” nagu pildil 4.

Pilt 4.

Seejärel avaneb telefoni galerii ja saate valida sobiva pildi, mida portfooliosse lisada (pilt 5). Alustuseks võivad kõik proovida luua oma isikliku portfoolio ja lisada sinna paar pilti lihtsalt katsetamiseks. Oma isiklikku esitlust võite ka oma maitsele vastavalt kujundada.

Pilt 5.

Järgneb 10 minutit iseseisvat tegutsemist ja programmi tundmaõppimist. Koolitaja aitab probleemide ja küsimuste korral ning osalejad kinnistavad endale tegevuskäigud, mida on vaja esitlusele piltide lisamiseks ja programmis orienteerumiseks. Lisaks näitab koolitaja ära

ka ühise esitluse, mida hakatakse koolituse käigus kasutama. Sellega lõppeb koolituse esimene blokk ja on aeg pausiks.

1.2 Teine koolitusblokk (1,5h)

1.2.1 Kaamera toimimise põhimõtted

Kestus: kokku 90 minutit

Eesmärk: Osalejad oskavad tuua välja säriaja, ISO ja ava mõju pildile ning on teinud iga tehnilise aspekti kohta piltlikud näited.

Vajalikud vahendid: Arvuti, projektor, slaidiesitus

Teooria: Foto on kaameraga tehtud pilt, kus kujutis on suunatud valgustundlikule materjalile ning tehtud siis nähtavaks ja permanentseks keemilise töötamise läbi või salvestatud digitaalselt. Seega fotograafia on tegevus, mille käigus tehakse pilte või filmitakse. Tänapäevaks on pildistamine on saanud osaks inimeste igapäevaeludest, siis võivad ilmselt kõik pildistamisvõimega objekti omanikud ennast hobifotograafideks nimetada. Keskendume fotograafia elementidest selle koolituse raames **valgusele, teravussügavusele ja kompositsioonile**. Neid elemente kontrollides on tõenäosus luua pilkupüüdvaid pilte kõvasti suurem.

Foto tegemiseks on vaja valgust, seega valgus on võtmeelement ning valguse kontrollimiseks tuleb lahti seletada ka mõned aparadi sees toimuvad protsessid. Katik on fotoaparadi seadis, mis reguleerib valgustundliku fotomaterjali (sensori) säritamist või siis kergemalt öeldes valgustamist. Pilt oleneb lõpuks sellest, kui kaua ja kui palju valgust sensorile langeb. Katiku peamine funktsioon ongi säriaja määramine. Säriaeg tähendab seda, kui palju valgust langeb sensorile katiku lahtioleku ajal.

1.2.2 Säriaeg

Säriajal on osaline mõju selle üle, kui hele või tume pilt saab olema. Kui säriaeg on pikk, siis katik on kaua lahti ja sensorile langeb palju valgust ning pilt saab olema heledam (oleneb ka teistest seadetest). Lühikese säriaja on efekt vastupidine. Slaidil 1 on näidatud üks ja sama pilt mitme erineva säritusega. Lisaks heledusele ja tumedusele on piltidel ka erinev detailide ja tekstuuride rohkus. Alasäritatud pildil kaovad detailid tumedate varjude sisse ja ülesäritatud piltidel ei ole näha tekstuure heledamatel aladel. Peene tekstuur ja väikesed

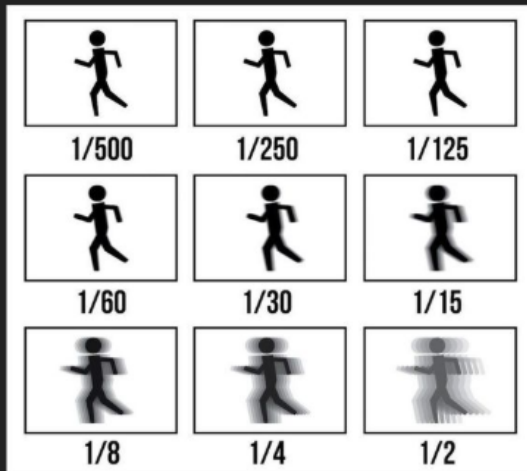
detailid tulevad välja tasakaalustatud heleduse ja varjude vahekorras. Ehk säritada on vaja nii, et tuua esile nii varjud kui ka heledad alad.

Slaid 1.

Säriaja puhul peab pidama silmas ka seda, et kujutist mõjutab lisaks valguse rohkusele ka igasugune liikumine. Ei ole vahet, kas liigub kaamera või pildistatav objekt, sest kui säriaeg on pikk, siis salvestab sensor selle liikumise pildile. Slaidil 2 on liikumise ja säriaja suhe välja toodud.

Slaid 2.

SÄRIAJA JA LIIKUMISE SUHE

Lühike säriaeg = sensorile langeb valgus lühikese perioodi vältel = liikumine pildile ei salvestu

Pikk säriaeg = sensorile langeb valgus pika perioodi vältel = pildile salvestub nii objekti kui ka kaamera liikumine

Näiteks on välja toodud säriaaja ja objekti liikumise suhe.
(allikas: O'Carroll 2016)

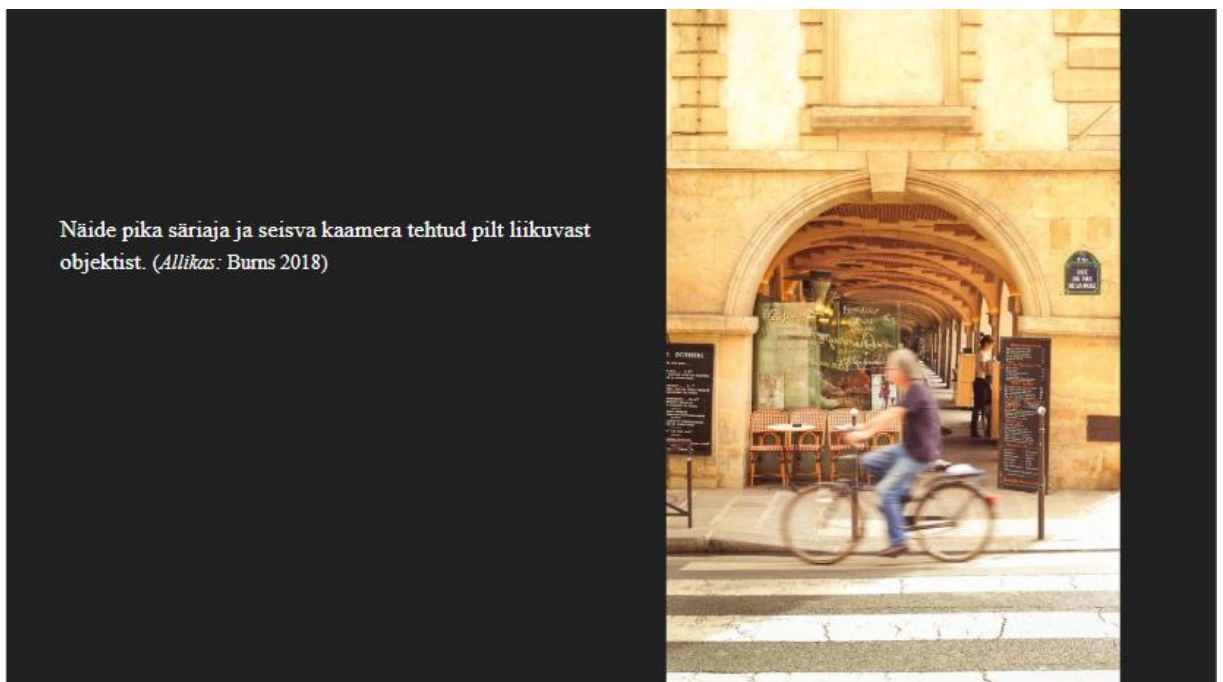
Nutitelefon määrab säriaaja automaatselt ja seda on oluline teada, sest kehvades valgusoludes pikendab telefon valguse puuduse kompenseerimiseks säriaega, mis tähendab, et väiksemagi liikumise pildile salvestumise tõenäosus suureneb. Järelikult tehes pilte pimedas on vaja hoida kaamerat võimalikult paigal ja oma käte stabiilsuse usaldamine võib saada saatuslikuks. Soovitav on leida toetuspind või asetada kaamera tasapinnale ja teha pilt taimeriga. Nii võib isegi pimedas ja pika säriajaga tulla pilt selge ja terav.

Säriaaja mõjud pildile võivad olla kahjulikud, aga säriaaja toimimist mõistes võib panna seda väga efektselt enda kasuks tööle. Muidugi on tüüpiline staatiline lühikese säriaajaga terav pilt kõige tavapärasem ning kaamera liikumisest tekkivat hägusust püütakse vältida, aga pikka säriaega saab erinevates tingimustes enda kasuks väga hästi tööle. Slaidil 3 on toodud näide pika säriaaja ja valgusallika kasutamisest, mille puhul liigutati kaamerat pildi tegemise ajal, mille tõttu joonistusid auto tagatuledest pildile valgusjooned.

Slaid 3.

Slaidil 4 on näide pika säriajaga ja seisva kaameraga pildistatud liikuvat objekti, mis muudab muidu staatilise pildi elavamaks.

Slaid 4.

Pika säriaja puhul saab valgusallikat kaamera ees liigutades samuti tekitada väga huvitavaid efekte ja valgusjoonistusi nagu on näidatud slaidil 5.

Slaid 5.

Lisaks on võimalik liikuvat objekti pikale säriaajale sätestatud kaameraga jälitada, mis püüab objekti pildile enam-vähem teravalt, aga jätab tausta liikumisse nagu on näha slaidil 6.

Slaid 6.

Praktiline harjutus säriaaja tundmaõppimiseks.

Vahendid: Nutitelefonid

Kestus: 10 minutit

Juhend: Osalejate ülesandeks on jäädvustada (võimalusel pika säriaajaga või hämarates tingimustes võimendamaks telefoni säriaaja pikendamist) vähemalt neli pilti järgmiste tingimustega (igauhest üks näide):

1. Seisev kaamera ja seisev objekt

2. Liikuv kaamera ja seisev objekt

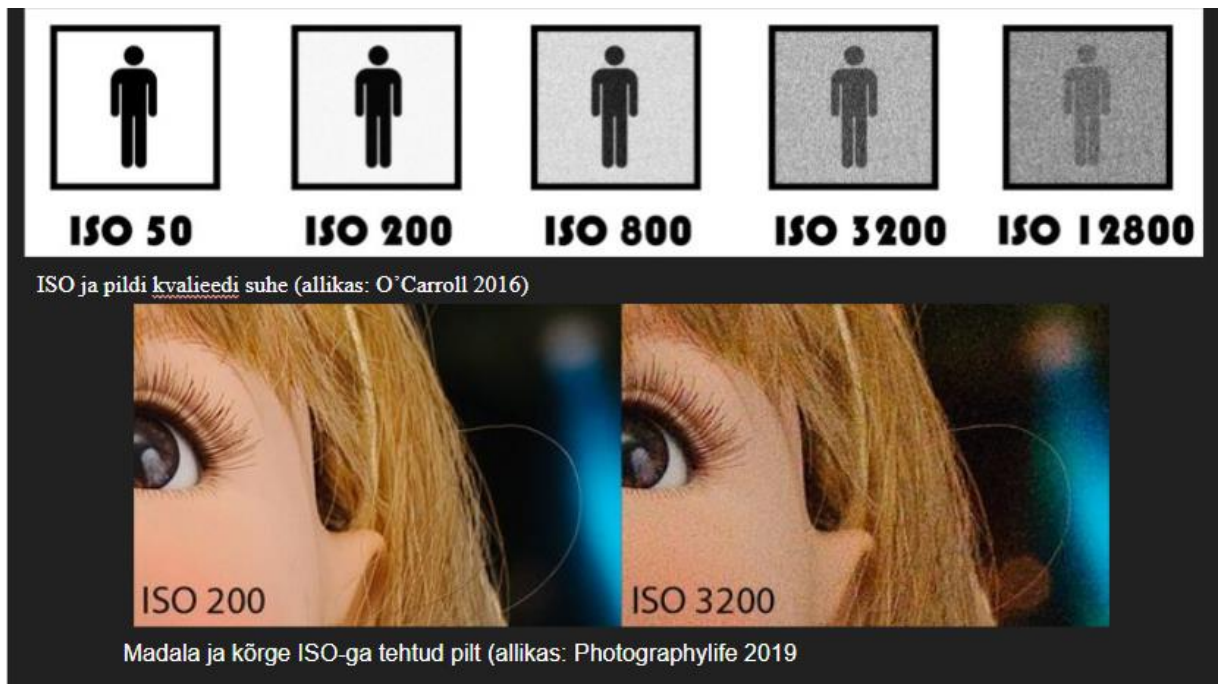
3. Seisev kaamera ja liikuv objekt

4. Liikuv kaamera ja liikuv objekt

Pildistada võib kõike, aga säriajast tingitud liikumine peab olema pildil näha v.a esimese pildi puhul, mis on näide tavapärasest staatilisest pildist.

1.2.3 ISO

Teooria: ISO tähendab seda, kui tundlik on kaamera sensor valguse suhtes. Mida madalam on ISO number, seda vähemtundlik on sensor ja mida suurem on ISO, seda valgustundlikum on sensor. Pildil see väljendub jällegi heleduse ja tumedusega, madala ISO-ga sobib teha pilte rohketes valgusoludes, aga kui valgust on vähe, siis on vaja ISO suurendada, et pilt oleks piisavalt hele. Kui valgust on vähe, aga oleks vaja kiiremat säriaega, siis on ISO suurendamisega võimalik säriaega vähendada. Siiski oleks alati parem kompenseerida vähest valgust pigem ava ja säriaaja reguleerimisega, kui ISO-ga, sest ISO suurendamise puhul tuleb meeles pidada, et pildi kvaliteet võib saada kannatada. Mida kõrgem on ISO, seda rohkem digitaalset müra pildile salvestub ja see mõjub pildile negatiivselt. ISO arvude ja pildi kvaliteedi suhe on toodud välja slaidil 6 ning ka näide samast kaadrist, millest üks on võetud madala ISO-ga ja teine jällegi kõrge ISO-ga.

Slaid 6.

Praktiline harjutus

Vahendid: Nutitelefonid

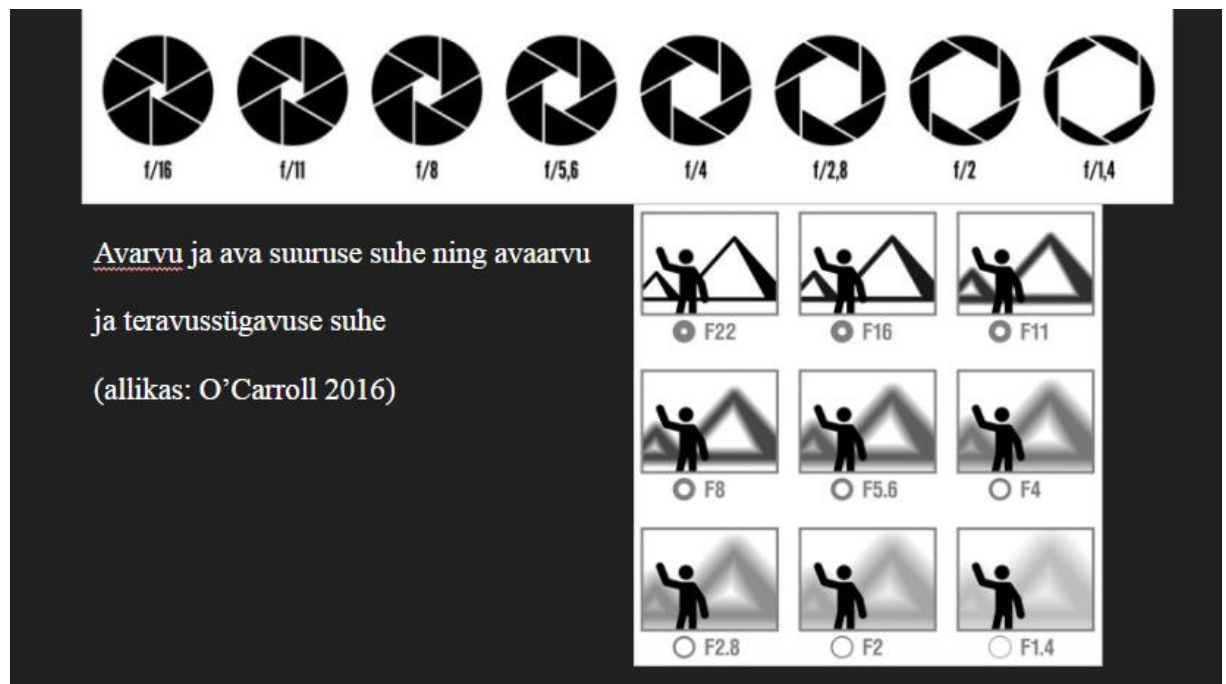
Kestus: 10 minutit

Juhend: Kui telefoniseaded võimaldavad, siis ülesandeks on teha vähemalt kaks pilti, millest ühe puhul on ISO väga madala ja teise puhul väga kõrge. Kõrge ISO puhul leida pildistamiseks koht, kus on vähe valgust ja hea oleks muidugi katsetada erinevate ISO-dega. Kui telefonis ei ole võimalust seadeid muuta, siis teha pilt hästi valgustatud kohas ja seejärel halvasti valgustatud kohas. Hiljem saab pilte võrrelda ja vaadata kui tugev on ISO mõju pildi kvaliteedile.

1.2.4. Ava

Teooria: Ava viitab objektiivi läätsede ees oleva augu suurusele, läbi mille pääseb valgus kaamerasse. Selle augu suurst on võimalik kohandada avaarvu muutes. Slaidil 7 on näidatud, kuidas muutub augu suurus avaarvu suhtes. Mida suurem on avaarv, seda väiksem on augu suurus, millest valgus sisse pääseb ja vastupidi. Ava mõju pildile väljendub jällegi pildi heledusastmes, aga ka teravussügavuses. Mida suurem on avaarv, seda väiksem on ava ja seda suurem on teravussügavus, ehk suurem osa pildist jääb teravaks. Vastupidises olukorras kõik vastupidi ja pildist jääb teravaks ainult väike osa. Teravust reguleerib ava,

aga seda mõjutab ka fookuskaugus ja suurendus. Vähendamaks teravussügavust tuleb vähendada objektiivi avaarvu või liikuda objektile lähemale. Nutitelefonis on jällegi võimalus seda samuti muuta, kui telefon lubab või kasutada automaatset varianti, milleks on ekraanil pildi sellele osale vajutamine, mida soovitakse teravustada

Slaid 7.

Praktiline harjutus

Vahendid: Nutitelefon

Juhend: Ülesandeks on teha neli pilti, mis vastavad järgmistele tingimustele

1. Objekt terav ja taust terav
2. Objekt terav ja taust udune
3. Objekt udune ja taust terav
4. Objekt udune ja taust udune

Soovitavalt võiks mängida avaarvuga, aga kui see ei ole võimalik, siis töötada automaatse süsteemiga, mis võib samuti olla paras väljakutse.

E-portfoolio täitmine

Osalejad lisavad oma paremad tööd ühisesse slaidiesitlusse ja seejärel lisavad kõik näited vajalikest piltidest enda isiklikku esitlusse ning oma soovi kohaselt lisavad ka kommentaare teooriast, mis piltide kohta käivad. Kõiki töid ei ole mõtet ühisesse esitlusse lisada, sest neid läheks lihtsalt liiga paljuks ja neid vaadata ei oleks koolitatavatel aega ega energiat. Aga paremad tööd iga teema kohta on piisavad, et saaks analüüsida ja kõike uuesti meelde tuletada.

1.3 Kolmas koolitusblokk (1,5h)

1.3.1 Valgus

Eesmärk: osalejad oskavad kohaneda valgustingimustega ning presenteerivad seda oskust tehtud piltidega

Vajalikud vahendid: Arvuti, projektor, slaidiesitlus

Teooria:

Nagu kõikides teistes valdkondades, võiks ka fotograafias säilida tasakaal ja kuigi valgus on hädavajalik piltide tegemiseks, siis liiga palju valgust ei ole ka hea. Päikesevalgusega arvestamine pildistamisel on meeletult oluline, sest sellest sõltub varjude tekkimine ja vari on see, mis võib saada pildile saatuslikuks. Varjude tekkimist oskuslikult ära kasutades on muidugi võimalik luua kõnekaid olukordi, aga see vajab jällegi põhitõdede tundmist. Inimeste pildistamisel tekib eriti tihti see dilemma, et kuhu jätta päike, kust poolt pildistada jne ja kuna üsna tihti pildistatakse päeval ajal ja tihti särab taevaskõõr täispäike, siis on eriti oluline võtta mõningaid asju arvesse.

Lauspäikeses pildistamine ei ole soovitatav, sest valgus on väga intensiivne ja on suur oht, et osa pildist jääb ülesäritatud ja teine osa alasäritatud. Üle- ja alasäri vältimiseks peab inimene aga juba päris hästi oskama oma kaamerat kontrollida. Lisaks kipuvad inimesed lauspäikeses kissitama nagu on näha slaidil 8 ja nii ei saa samuti ilusaid pilte teha. Lisaks tekitab nurga alt langev valgus varje. Tagant- ehk kontravalgus võiks olla kõige huvitavam, aga sellise valgusega pildistada on keeruline, sest varjud tekivad objekti ette ja säritust tuleb mõõta nii, et objekt ei jääks alasäritatuks ning taust ei oleks jälle ülesäritatud.

Täispäikeses pildistamine

Modell kissitab ja näole tekivad tugevad varjud

(allikas: Manning 2012)

Slaid 8

Kõige parem aeg pildistamiseks on tund pärast päikesetõusu ja tund enne päikeseloojangut. Seda perioodi nimetavad fotograafid kuldseks tunniks (slaid 9). Sellel ajal on päikesevalgus pehme ja soe ning tugevaid ja kontrastseid varje ei teki ning pildistatav kipub ka vähem kissitama. Kui vähegi on võimalus pildistamise aega ise kontrollida, siis tasub kuldseid tunde jahtida. Nii on fotograafil endal vähem tööd ja sahmimist, et kaamera sätteid kohandada ja vaadatavaid pilte teha. Lisaks kuldsele tunnile on loomuliku valguse mõttes hea pildistada ka pilves ilmaga, mis päikesevalgus liialt ei häiri ja loob pehmeid toone. Ülesäri ja alasäri tõenäosus on samuti väiksem.

KULDNE TUND

Tund pärast päikesetõusu ja tund enne
päikeseloojangut

Valgus on soe ja pehme

Ei teki tugevaid varje

Pildistatav ei kissita

(allikas: Nichole 2018)

Slaid 9.

Sobivaid tingimusi aga alati tellida ei saa ja seega tuleb hakkama saada ka teistes olukordades. See aga ei tähenda, et olukorraga peaks lihtsalt leppima ja asjal omasoodu minna laskma. Ka ebasobivaid tingimusi saab leevendada. Kui paistab lauspäike, siis tasub võimaluse korral päikese käes pildistamisest loobuda ja liikuda varjulisse kohta. Modelli võiks asetada varju nii, et ta vaatab varjust välja ehk päikesevalguse poole. Nii valgustub nägu ja ei teki varje. Kui modell vaatab varju sisse, siis tekivad varjud ikkagi. Päikesevalguses ja varjus pildistatud portreed on näha slaidil 10.

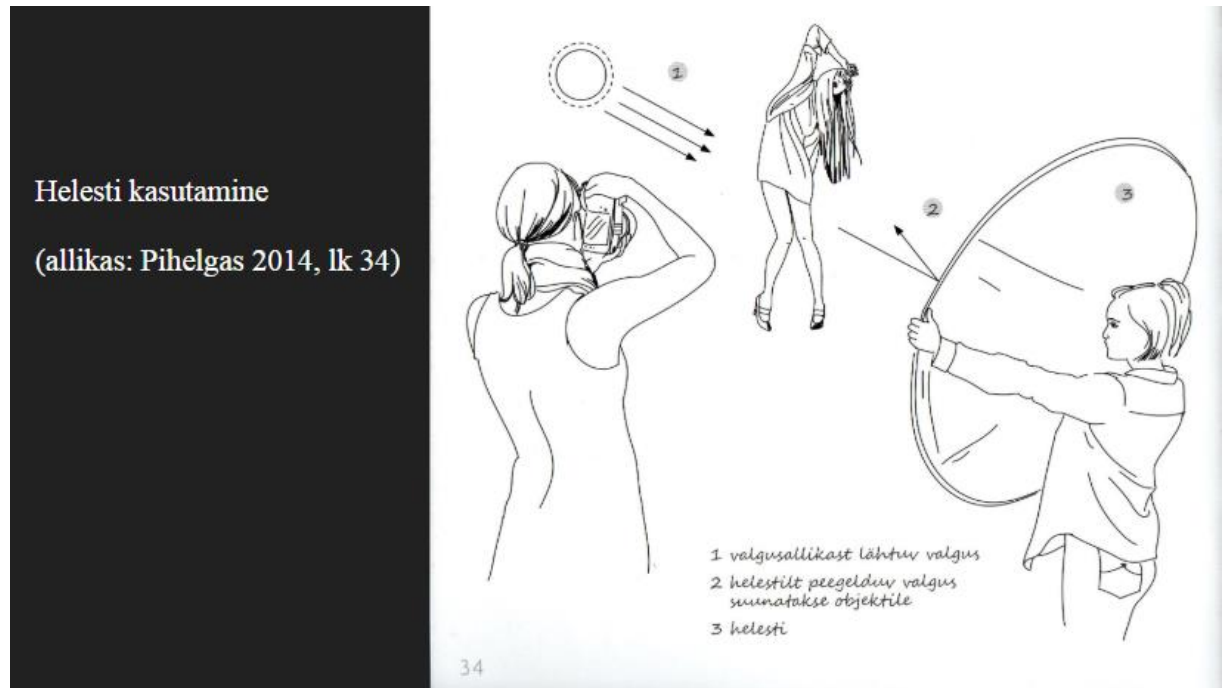
Slaid 10.

Tugevat päikesevalgust saab hajutada hajutiga, selleks kasutavad professionaalid küll selleks spetsiaalselt loodud heledaid riidest kettaid, aga kui juhuslikult on kaasas valge vihmavari või suurem valge ja õhuke riie, millest valgus läbi kumab, siis asetades selle päikese ja modelli vahele, hajub valgus modellile ühtlasemalt. Hajuti kasutamist on näha slaidil 11.

Slaid 11.

Lisaks on varjude täitmiseks võimalik kasutada helestit, mis võib samuti olla hele riie või suurema pinnaga hele objekt, aga peegeldi ei tohiks valgust läbi lasta, vaid peaks seda tagasi peegeldama. Helesti peaks asetama nii, et valgus paistab helestile ja see peegeldatakse edasi modellile nagu slaidil 12. Samuti tasub jälgida oma ümbrust, sest kui lähedal asub suur hele majasein või muu suur ja hele pind, siis saab seda samuti edukalt helestina kasutada.

Slaid 12.

Praktiline harjutus

Vahendid: Nutitelefon, valged linad või riided (õhemad ja paksemad)

Juhend: Ülesandeks on teha vastavalt tingimustele järgmised pildid:

- Päikselise ilmaga
 1. Modell päikesevalguses (näoga päiksesse)
 2. Modell päikesevalguses (küljega päiksesse)
 3. Modell päikesevalguses (seljaga päiksesse)
 4. Modell varjus (näoga varju sisse)
 5. Modell varjus (näoga varjust välja)
 6. Modell päikesevalguses (kasutades hajutit)
 7. Modell päikesevalguses (kasutades helestit)
- Pilves või vihmase ilmaga

1. Modell lihtsalt ja juhuslikult asetatuna õues (kui vihma ei saja) /toas (kui sajab)
2. Modell õues kasutades varjude helestamiseks peegeldit (kui vihma ei saja) /modell akna lähedal kasutades varjude helestamiseks peegeldit (kui sajab).
3. Modell küljega akna poole (kaamera tema ees)
4. Modell seljaga akna poole (kaamera tema ees)
5. Modell näoga akna poole (kaamera tema ees)

Helestiks ja hajutiks võivad olla kõik kättesaadavad ja läheduses asuvad objektid.

1.3.2 Teravussügavus

Eesmärk: osalejad teavad, kuidas teravussügavust kontrollida ja tekitada sellega pildil ruumilisust ning teevad pilte, mis neid oskusi demonstreerivad

Teooria: Eelnevalt saime teada, et teravussügavuse ulatust kontrollib enamasti ava ja nutitelefones kontrollib kaamera teravust automaatselt või teravustab ala, millele ekraanil vajutati. Nüüd on vaja osata teravustamist ka enda kasuks tööle panna. Normaalse nägemise puhul paistab meie silmadele teravana ainult 5% ehk see osa vaateväljast, mida näeme üksikasjalikult. Vaade tundub aga sellegipoolest terav, kuna meie silmad fokusseerivad ühelt detaililt teisele libisedes pidevalt ümber ja see tekitab mulje tervenisti fookuses olevast üldpildist. Kui me soovime pildil vaataja pilku suunata konkreetsele objektile, siis tuleb objekt teha teravaks ja jätta taust uduseks. See tekitab kaheplaanilise efekti ehk muudab pildi ruumilisemaks. Veelgi tugevam efekt tekib siis, kui teha pilt veel kolmeplaaniliseks: esiplaan ebaterav, keskplaan terav ja tagaplaan jällegi ebaterav nagu slaidil 13. Kergeim moodus näitamaks, et üks objekt on lähemal kui teine objekt, on jätta veidi esiplaanil asetuvat objekti ka kaugemal olevat objekti katma. Nii tuleb esile elementide vaheline ruumiline suhe.

Teravussügavusega ruumilisuse tekitamine
(allikas: Wood 2015)

Slaid 13.

Praktiline harjutus

Vahendid: Nutitelefonid

Juhend: Osalejate ülesandeks on teha pildid, mis vastaksid järgmistele tingimustele

1. Kaheplaaniline teravus (väikestes mõõtmetes)
2. Kolmeplaaniline teravus (väikestes mõõtmetes)
3. Kaheplaaniline teravus (suurtes mõõtmetes)
4. Kolmeplaaniline teravus (suurtes mõõtmetes)

Väikesed mõõtmed tähendavad seda, et objektide suurused ja vahed piirduvad 1-10 sentimeetriga. Suured mõõtmed tähendavad, et objektide suurused ja vahed piirduvad 1-10 meetriga.

Selle harjutusega on kolmas koolitusblokk lõppenud ja toimub jällegi e-portfooliote täiendamine nii nagu eelmise bloki lõpus.

1.4 Neljas koolitusblokk (1,5h)

1.4.1 Kompositsioon

Eesmärk: osalejad oskavad nimetada kompositsiooni põhireegleid ja ka erandeid ning oskavad teha parandusettepanekuid piltide paremaks komponeerimiseks ning

demonstreerivad oma oskusi tehes pilte, milles on võimalik kompositsioonireeglite järgimist tuvastada

Teooria:

Nagu me oleme aru saanud, siis hea pildi saamiseks ei piisa ainult nupule vajutamisest. Kui sihtida kaamera objektile, siis see objekt tõesti jäädvustub pildile. Aga millisel viisil see objekt pildile jääb määrabki ära selle, kas tulemu siis Kaamera suunamine subjekti peale kindlustab selle jäädvustumise pildile. Aga see, mis viisil subjekt kaadrisse jääb, määrab ära, kas tulemuseks on lihtsalt jäädvustus millestki või pilkupüüdev foto. Kadreerimine tähendabki seda, et kaamera asetatakse sellisesse positsiooni, mille puhul jäädvustuvad elemendid (värvid ja kujud) sellisel viisil pildile, et need täiendavad üksteist. Nii on suurem tõenäosus, et pilt kõneleb vaatajaga sellisel viisil nagu fotograaf soovib.

Kompositsiooni proportsioonide reguleerimiseks tuleb panna paika võtmeelementide paigutus pildil. Elemendid jagavad ruumi osadeks ning piiritlevad oma visuaalset tausta ja ümbrust. Kui kujutada ette maastikku, siis me ilmselt näeme künkaid, orge ja nende kohal laiuvat taevast ning tuues kaadrisse mingi figuuri, saab sellest pildi põhielement ning ümbritsev ala allutatakse figuurile. Nii ei kerki pildil esile enam künkad ja orud, vaid pilt jaguneb eri osadeks kummalgi pool figuuri. Paigutades objekti kompositsioonis keskele, jaotub pilt laias laastus kaheks võrdseks osaks. Nii väljendub pildil korrapärasus ja stabiilsus. Kui aga paigutada objekt kaadri ühe kolmandiku joonele, siis jaotub pildiruum ebavõrdseteks osadeks, mis moodustavad vastavalt ühe ja kaks kolmandikku pildist. Selline tasakaalutus väljendab pinget ja liikumist. Näide tasakaalust ja -kaalutusest on näha slaidil 14.

Kompositsioon

Ülemisel pildil on päike täpselt keskel tekitades tasakaalu

Alumisel on päike jäetud vasakule luues tasakaalutuse

(allikas: Boost Your Photography 2014)

Slaid 14.

Fotograafias ilmselt kõige kuulsam „kolmandikureegel“ kätkeb endas seda, et põhiobjekti ei paigutata mitte keskele, vaid ühele nendest punktides, kus kohtuvad pildi kõrgust ja laiust kolmeks jagavad mõttelised jooned nagu on näha slaidil 15.

Kolmandikureegel - objekt asetatakse horisontaalsete ja vertikaalsete kolmandike joonte ristumispunktidesse (ehk huvipunktidesse) (allikas: Young 2015)

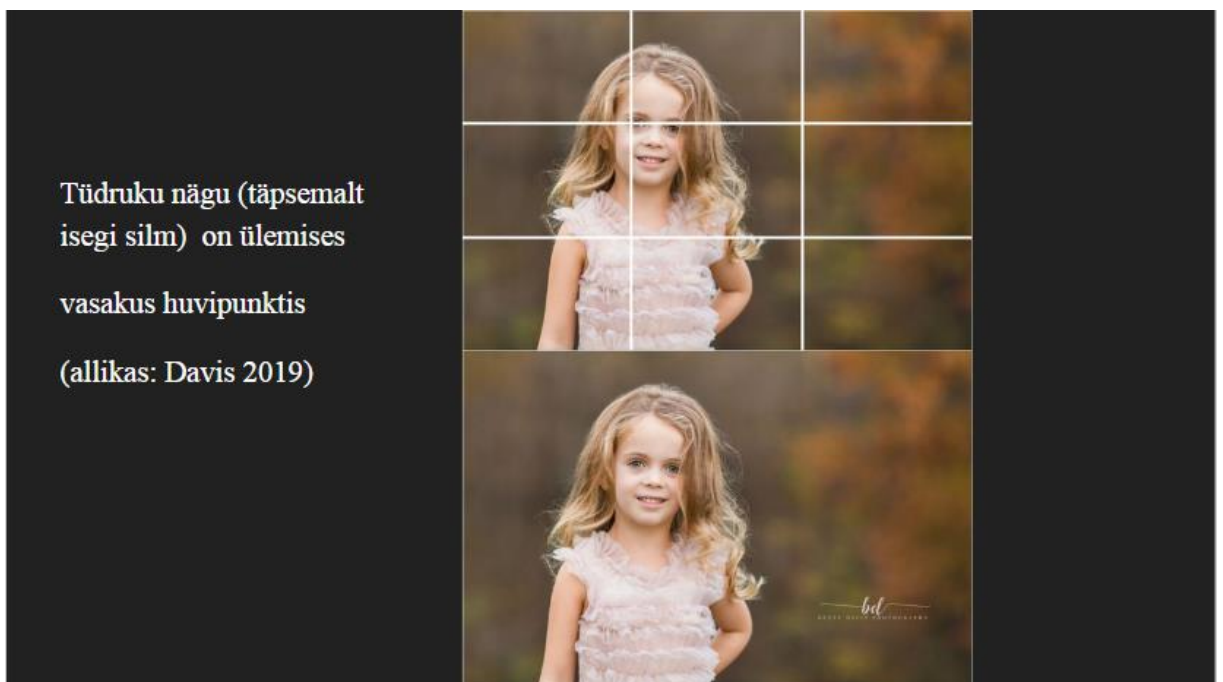

Slaid 15.

Slaidil 16 on näha võrdlus kolmandikureegli rakendamisest ja mitte rakendamisest. Vasakul oleval pildil on koer pildil keskel ja paremal oleval pildil on ta nihutatud paremapoolse kolmandiku joonele. Veel näiteid kolmandikureegli rakendamisest on slaididel 17 ja 18. Selleks, et kolmandikureeglit hõlpsamalt jälgida on võimalik telefonides sisse lülitada ruudustikud, mis panevad horisontaal- ja vertikaaljooned automaatselt ekraanile, nii et saate kohe oma pildi vastavalt kolmandikureeglile kadreerida.

Slaid 16.

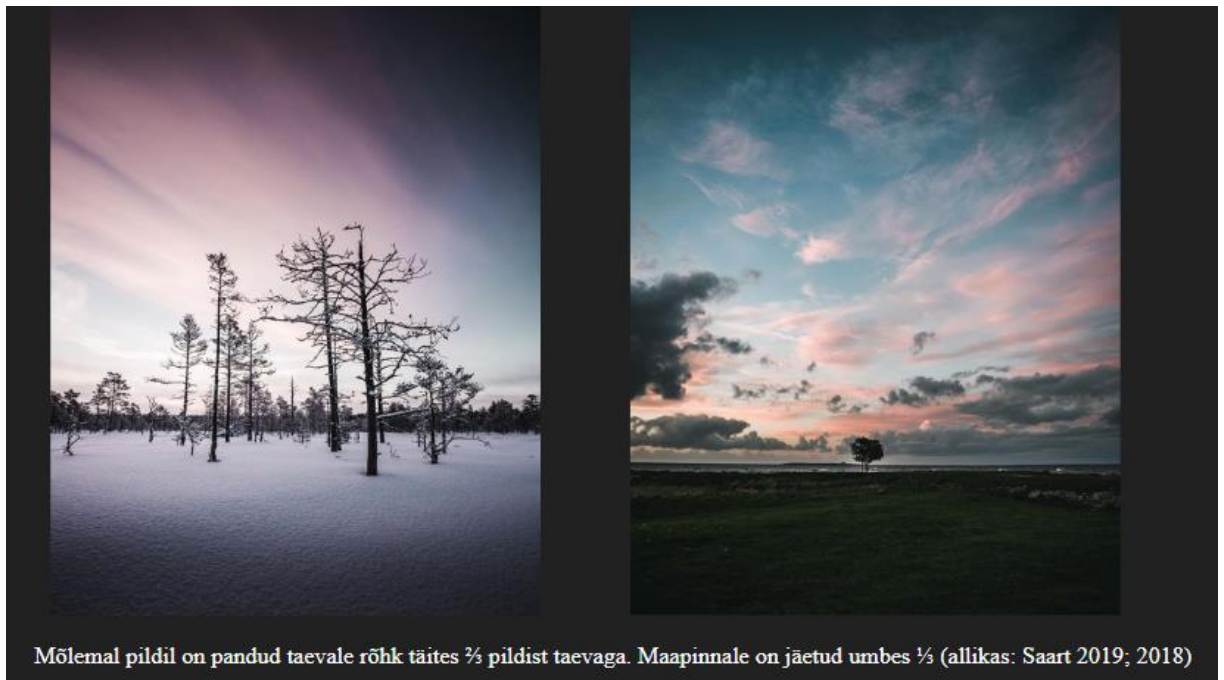

Slaid 17.

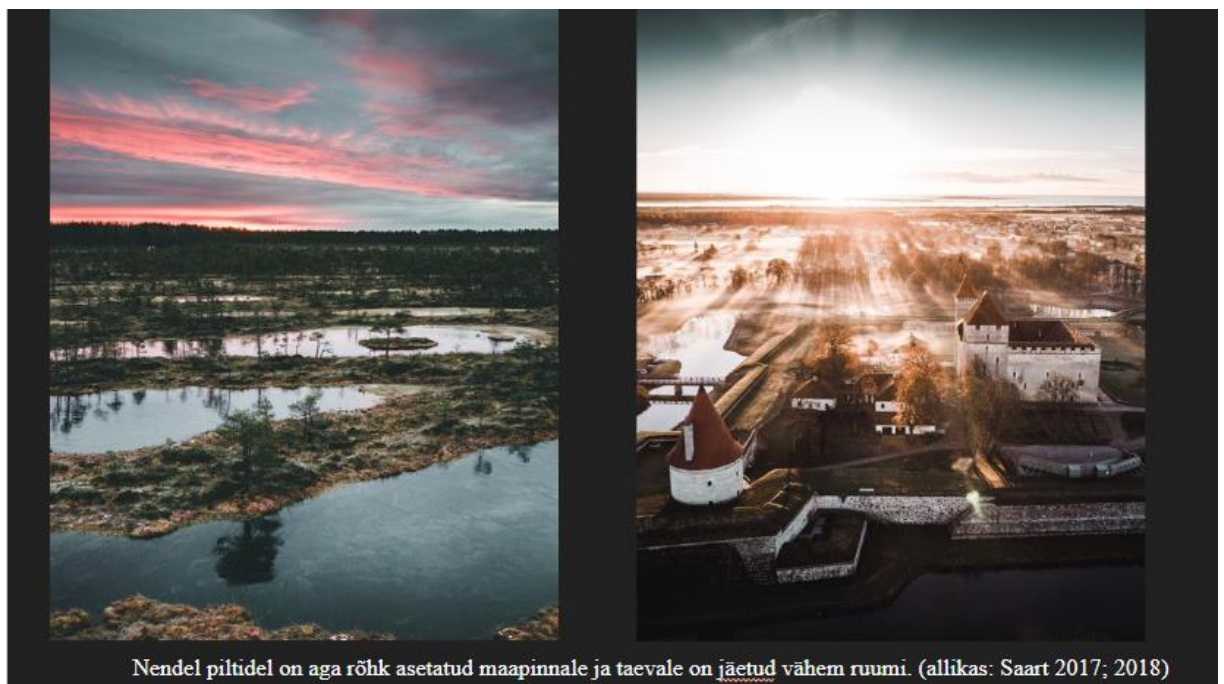

Slaid 18.

Maastike puhul rakendub samuti kolmandikureegel, aga veidi teises võtmes. Jällegi on oluline vaadata ja otsustada ära see, millele asetada rõhk. Kui tahame jäädvustada ilusat taevast, siis tasub taevale anda pildil rohkem ruumi. Ehk siis kolmandikjoonte järgi vaadates anda taevale kaks kolmandikku pildist ja maapinnale jätta üks kolmandik nagu on näha slaidil 19. Ja kui me näeme, et maapind on meie jaoks kõnekam, siis anda maapinnale kaks kolmandikku ja jätta taevale üks kolmandik nagu slaidil 20. Samas toimivad nii tasakaal kui ka -kaalutus, seega võib jätta pildile võrdselt kõike, aga pildistaja võiks teadlikult otsustada, mida ta tahab taotleda.

Slaid 19.

Slaid 20.

Kui jälgida fotograafide postitusi sotsiaalmeedias, siis võite sealt väga palju õppida nähes, kuidas professionaalsed fotograafid reegleid kasutavad, aga neid ka julgelt rikuvad. Slaididel 19 ja 20 on Saaremaalt pärit fotograafi Priidu Saart pildid ja tema kontot Instagramis tasub jälgida kui tahad näha, kuidas loodus- ja maastikupilte teha. Lisaks maastikule jäävad pildile ka teised objektid, mida jällegi tasuks asetada huvipunktidesse nagu on näha slaidil 21.

Pildil on asetatud rõhk maastikule
ja laps on asetatud paremale
vertikaaljoonele.

(allikas: Simple as that 2015)

Slaid 21

Inimese pildistamisel on samuti soovitatav järgida kolmandikureeglit, aga vaja on jälgida ka inimese kehahoiakut ja pilgusuunda. Kui inimene vaatab paremale, siis peaks olema tema pilgu ees ruumi, et vaatajal oleks infot selle kohta, kuhu pildistatava pilk on suunatud (näide slaidil 22). Kui kaader lõpeb otse pilgu ees, siis mõjub see järsult ja poolikult nagu slaidil 23 on näha. Samuti on slaidil 24 toodud väike võrdlus, kuidas pilti targalt lõigates võib seda kõvasti parandada. Vasakpoolsel pildil on rahvatantsija täpselt keskel ja tema taga on kellegi poolik nägu, mis tõmbab liigset tähelepanu. Lõigates pilti veidi teisiti saab eemaldada pooliku näo tagaplaanil ja tuua rahvatantsija ette rohkem ruumi.

Pildistatav vaatab ja lehvitab paremale, seega on paremale jäetud ka rohkem ruumi (allikas: Pajuste 2017)

Slaid 22

Pildistatavate pilgu ees ei ole piisavalt ruumi ja samas on kasutu ja tühi ruum jäetud nende taha

Slaid 23.

Pilti on võimalik hõlpsasti parandada seda arukalt kärpides (allikas: Pajuste 2017)

Slaid 24

Veel mõned näited heast pilguruumi jätmisest on slaidil 25 ja 26.

Pilguruum on jäetud pildistatavast paremale, sest kehahoiak ja nägu on pööratud sinnapoole (allikas: Pajuste 2017)

Slaid 25

Slaid 26

Praktiline harjutus

Kestus: 30 minutit

Vahendid: Nutitelefon

Juhend: Osalejate ülesanne on teha pildid, mis vastaksid järgmistele tingimustele ja samal ajal prooviksid ka kõike eelnevalt õpitut võimalikult palju rakendada:

1. Objekt pildi keskel
2. Objekt ühes huvipunktis
3. Üks objekt ühes huvipunktis ja teine objekt teises huvipunktis
4. Kahe erineva pinna jaotus pildil võrdselt
5. Kahe erineva pinna jaotus pildil rõhuasetusega ühele või teisele
6. Kõrvale vaatav inimene ilma pilguruumita tema ees
7. Kõrvale vaatav inimene pilguruumiga tema ees.

Hea oleks näha ka koolitavate vahel tekkivat koostööd, sest piltide tegemiseks on sellel korral vaja ka modelle ning kaamera ees olemine on samuti olukord, millega võiks osata ümber käia.

Järgeneb e-portfoolio täiendamine nii nagu ennegi.

1.5 Viies koolitusblokk (1,5h)

Ühise e-portfoolio analüüs

Vahendid: Arvuti, projektor, internetiühendus

Kestus: 30 minutit

Tegevus: Toimub ühise portfooli läbivaatamine, õpitu meeldetuletamine ja hindamine. Soovitus on pigem lasta osalejatel rääkida, analüüsida ja teha parandusettepanekuid, aga kui on midagi olulist, mida ei ole mainitud, siis võiks koolitaja abistada.

Arutelu

Kuidas viia seda infot noorteni?

Vahendid: Plakatipaberid, markerid

Kestus: 30 minutit

Tegevus: Osalejad jagunevad viiesteks rühmadeks, kus hakkab toimuma ajurünnak ja arutelu. Küsimuseks on: Kuidas võiks käsitleda sotsiaalmeediasse postitamisega seotud probleeme noorte seas? Kuidas luua tingimusi noorte fotograafiliste oskuste ja kriitikameele arendamiseks neile kõige sobivamal viisil?

Mõtted kirjutatakse 15 minuti jooksul paberile ja peale arutelu iga grupp esitab teistele oma ideid.

Lõpuring

Kestus: 30 minutit

Soovitus tegevuseks: Istutakse ringi ja iga osaleja toob välja kõige olulisema asja, mida ta selle koolituse käigus õppis või endaga kaasa võtab.

Lihthitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Iti-Jantra Metsamaa,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthitsentsi) minu loodud teose

“Fotograafia koolitusprogramm sotsiaalmeedia kontekstis suunitlusega noorsootöötajatele”, mille juhendaja on Allan Kährik, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihthitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Iti-Jantra Metsamaa

20.05.2019